

Bergvesenet rapport nr 7266	Intern Journal nr	Internt arkiv nr	Rapport lokalisering	Gradering
Kommer fra arkiv	Ekstern rapport nr	Oversendt fra Nordlandske	Fortrolig pga	Fortrolig fra dato:
Tittel Flusspat - Mutbart mineral?				
Forfatter Whist Alf L.		Dato År 28 07 1943	Bedrift (Oppdragsgiver og/eller oppdragstaker) Næringsdepartementet	
Kommune	Fylke	Bergdistrikt	1: 50 000 kartblad	1: 250 000 kartblad
Fagområde Geologi Økonomi	Dokument type		Forekomster (forekomst, gruvefelt, undersøkelsesfelt)	
Råstoffgruppe Industrimineral	Råstofftype Flusspat			
Sammendrag, innholdsfortegnelse eller innholdsbeskrivelse Mappe med samling av høringsuttalelser fra bergmesterembetene og andre om: - Skal flusspat kunne mines? - Skal det dannes et produksjonsselskap som får eneretten på utvinning av flusspat? Spørsmålene knyttes opp mot å sikre tilgang på råstoffet til Al-industrien. Høringene viser stort sprik i hva som er den alminnelige oppfatning av forslagene. Det er ikke konkludert.				

Avskrift av skrivelse fra Alf L. Whist til minister Eivind Blehr
datert 25 juli 1943.

Vedr. Flusspattforekomster.

Jeg vedlegger skriv fra min medarbeider, ingeniør E. Knudsen, hvori han fremholder sitt syn på flusspattforekomstenes betydning for norsk aluminiumindustri, samt de nødvendige skritt han mener bør tas for å sikre dette viktige råstoff for nevnte industri.

Jeg er enig i ingeniør Knudsens synspunkt at der absolutt må gjøres noe her for å vareta vårt lands interesser på dette meget viktige punkt.

Jeg vedlegger et forslag til forordning som skulle regulere disse forhold og tør anmode Dem om snarest å ta de fornødne skritt.

FORORDNING

Vedr. ervervelse og drift av flusspattforekomster.

§ 1.

Mineralet flusspatt erklæres herved for mutbart mineral.

§ 2.

Innenlandske forbrukere av flusspatt oppfordres til innen 15/8-43 å anmelde til Næringsdepartementet sine interesser i flusspattmineralet.

§ 3.

Der skal av innenlandske interessenter dannes et produksjonsselskap, Norske Flusspattgruber A/S som får eneretten til utvinning av alle flusspattforekomster innen landet.

§ 4.

Den norske stat vil gjennom Næringsambandet utøve sin innflytelse på produksjonens størrelse og fordeling, således at dette viktige råstoff blir utnyttet på den for landet mest tjenlige måte.

§ 5.

Alle avtaler angående ervervelser av flusspattforekomster og disposisjoner over flusspatt som er avsluttet etter 25/8-43, er ugyldige.

§ 6.

Næringsdepartementet vil innkalle de interessenter som har meldt seg innen 15/8-43 til forhandling angående gjennomføring av denne forordning.

Avekrift:

Ave.: Dipl. ing. E. Knudsen,
Bygdevege Alle 63. Oslo

Oslo, den 11. juni 1943

Til

N. S. Ombudsmann for Næringslivet,
herr direktør Alf L. Whist,

O s l o.

Betenkning vedr. de norske flusspatforekomster og deres utnyttelse
for landets aluminiumsindustri.

Den norske aluminiumsindustri behøver for fremstilling av aluminium av lerjord i fabrikasjonsprosessen en tilsetning av flusspatforbindelser i en eller annen form. Grunnstoffer for disse flusspatforbindelser har vi her i landet i våre flusspatforekomster.

De kjente flusspatforekomster i Europa er ikke av store kvantiteter, så interessen for flusspat er meget stor. Det vil derfor være av den største betydning for vårt land at staten griper inn for å sikre dette råstoff for den betydelig aluminiumsindustri vi må kunne regne med for fremtiden. De kjente forekomster med utsikt til økonomisk utvinning av flusspat her i landet opptrer på to områder, nemlig:

- 1) Kongsbergdistriktet,
- 2) Vest-Telemark, Mo herred.

Karakteristisk for begge distrikter er, at det opptrer en rekke mindre forekomster, som hver for seg neppe gir anledning til økonomisk utnyttning, men som samlet under ett interessentakap vil kunne få en overordentlig stor betydning for vårt land.

Flusspaten opptrer som bestanddel av ganger av mere eller mindre regelmessig form, utstrekning og gehalt. Kun meget sparsomt opptrer flusspaten i en sådan renhet, at den uten videre er anvendelig uten anrikning eller videre forarbeidelse. Denne anrikning krever *og det er da klart at en infusjonsbehandling som går til blide utvinnings* større investisjoner, *og så må være sikker på å kunne regne med en* råstofftilgang som kan rettferdiggjøre disse utlegg.

Forholdet vedr. utnyttelse av flusspatforekomster er idag, at flusspat ikke hører under mutbare mineraler. Det er således grunneieren som disponerer rettighetene. En flusspatgang kan strekke seg over flere grunnstykker og man får da en rekke grunneiere som er mer eller mindre villige til å la interessentene gjøre undersøkelser. Samtidig opptrer idag minst 6 interessenter, en situasjon som grunneierne søker å utnytte til sin fordel. Resultatet er selvsagt at det ikke kommer istand noen fornuftig eller tilfredsstillende ordning for noen av partene.

I Tyskland hvor lignende forhold var tilstede, har staten grepet inn og forbeholdt seg all disposisjonsrett over flusspatforekomster

et eksempel til etterisølgelse for oss selv. Jeg tillater meg derfor å foreslå:

- 1) Man bør forlange at interessentene slutter seg sammen til et produksjonsselskap, som får overdratt eneretten for utvinning av flusspat i landet.
- 2). Staten forbeholder seg kontroll og avgjørelse vedrørende produksjon, anvendelse og salg av flusspat og flusspatprodukter.
- 3) Norges Industriforbund får oppdrag til å forberede en ordning som under 1 og 2 antydnet, og frenkomme med forslag herom til Næringsdepartementet.

H e i l o g g a l l

for direktør E. Knudsen

S. Stang (sign)

1998 1999 2000 2001 2002 2003 2004 2005 2006 2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024 2025 2026 2027 2028 2029 2030 2031 2032 2033 2034 2035 2036 2037 2038 2039 2040 2041 2042 2043 2044 2045 2046 2047 2048 2049 2050 2051 2052 2053 2054 2055 2056 2057 2058 2059 2060 2061 2062 2063 2064 2065 2066 2067 2068 2069 2070 2071 2072 2073 2074 2075 2076 2077 2078 2079 2080 2081 2082 2083 2084 2085 2086 2087 2088 2089 2090 2091 2092 2093 2094 2095 2096 2097 2098 2099 2100 2101 2102 2103 2104 2105 2106 2107 2108 2109 2110 2111 2112 2113 2114 2115 2116 2117 2118 2119 2120 2121 2122 2123 2124 2125 2126 2127 2128 2129 2130 2131 2132 2133 2134 2135 2136 2137 2138 2139 2140 2141 2142 2143 2144 2145 2146 2147 2148 2149 2150 2151 2152 2153 2154 2155 2156 2157 2158 2159 2160 2161 2162 2163 2164 2165 2166 2167 2168 2169 2170 2171 2172 2173 2174 2175 2176 2177 2178 2179 2180 2181 2182 2183 2184 2185 2186 2187 2188 2189 2190 2191 2192 2193 2194 2195 2196 2197 2198 2199 2200 2201 2202 2203 2204 2205 2206 2207 2208 2209 2210 2211 2212 2213 2214 2215 2216 2217 2218 2219 2220 2221 2222 2223 2224 2225 2226 2227 2228 2229 2230 2231 2232 2233 2234 2235 2236 2237 2238 2239 2240 2241 2242 2243 2244 2245 2246 2247 2248 2249 2250 2251 2252 2253 2254 2255 2256 2257 2258 2259 2260 2261 2262 2263 2264 2265 2266 2267 2268 2269 2270 2271 2272 2273 2274 2275 2276 2277 2278 2279 2280 2281 2282 2283 2284 2285 2286 2287 2288 2289 2290 2291 2292 2293 2294 2295 2296 2297 2298 2299 2300 2301 2302 2303 2304 2305 2306 2307 2308 2309 2310 2311 2312 2313 2314 2315 2316 2317 2318 2319 2320 2321 2322 2323 2324 2325 2326 2327 2328 2329 2330 2331 2332 2333 2334 2335 2336 2337 2338 2339 2340 2341 2342 2343 2344 2345 2346 2347 2348 2349 2350 2351 2352 2353 2354 2355 2356 2357 2358 2359 2360 2361 2362 2363 2364 2365 2366 2367 2368 2369 2370 2371 2372 2373 2374 2375 2376 2377 2378 2379 2380 2381 2382 2383 2384 2385 2386 2387 2388 2389 2390 2391 2392 2393 2394 2395 2396 2397 2398 2399 2400 2401 2402 2403 2404 2405 2406 2407 2408 2409 2410 2411 2412 2413 2414 2415 2416 2417 2418 2419 2420 2421 2422 2423 2424 2425 2426 2427 2428 2429 2430 2431 2432 2433 2434 2435 2436 2437 2438 2439 2440 2441 2442 2443 2444 2445 2446 2447 2448 2449 2450 2451 2452 2453 2454 2455 2456 2457 2458 2459 2460 2461 2462 2463 2464 2465 2466 2467 2468 2469 2470 2471 2472 2473 2474 2475 2476 2477 2478 2479 2480 2481 2482 2483 2484 2485 2486 2487 2488 2489 2490 2491 2492 2493 2494 2495 2496 2497 2498 2499 2500 2501 2502 2503 2504 2505 2506 2507 2508 2509 2510 2511 2512 2513 2514 2515 2516 2517 2518 2519 2520 2521 2522 2523 2524 2525 2526 2527 2528 2529 2530 2531 2532 2533 2534 2535 2536 2537 2538 2539 2540 2541 2542 2543 2544 2545 2546 2547 2548 2549 2550 2551 2552 2553 2554 2555 2556 2557 2558 2559 2560 2561 2562 2563 2564 2565 2566 2567 2568 2569 2570 2571 2572 2573 2574 2575 2576 2577 2578 2579 2580 2581 2582 2583 2584 2585 2586 2587 2588 2589 2590 2591 2592 2593 2594 2595 2596 2597 2598 2599 2600 2601 2602 2603 2604 2605 2606 2607 2608 2609 2610 2611 2612 2613 2614 2615 2616 2617 2618 2619 2620 2621 2622 2623 2624 2625 2626 2627 2628 2629 2630 2631 2632 2633 2634 2635 2636 2637 2638 2639 2640 2641 2642 2643 2644 2645 2646 2647 2648 2649 2650 2651 2652 2653 2654 2655 2656 2657 2658 2659 2660 2661 2662 2663 2664 2665 2666 2667 2668 2669 2670 2671 2672 2673 2674 2675 2676 2677 2678 2679 2680 2681 2682 2683 2684 2685 2686 2687 2688 2689 2690 2691 2692 2693 2694 2695 2696 2697 2698 2699 2700 2701 2702 2703 2704 2705 2706 2707 2708 2709 2710 2711 2712 2713 2714 2715 2716 2717 2718 2719 2720 2721 2722 2723 2724 2725 2726 2727 2728 2729 2730 2731 2732 2733 2734 2735 2736 2737 2738 2739 2740 2741 2742 2743 2744 2745 2746 2747 2748 2749 2750 2751 2752 2753 2754 2755 2756 2757 2758 2759 2760 2761 2762 2763 2764 2765 2766 2767 2768 2769 2770 2771 2772 2773 2774 2775 2776 2777 2778 2779 2780 2781 2782 2783 2784 2785 2786 2787 2788 2789 2790 2791 2792 2793 2794 2795 2796 2797 2798 2799 2800 2801 2802 2803 2804 2805 2806 2807 2808 2809 2810 2811 2812 2813 2814 2815 2816

Oslo, den 31. mars 1944.

Næringsdepartementet,
Bergverkskontoret,
O s l o.

Vedr. Ervervelse og drift av flusspattforekomster.

Herr ingeniør Støren har sendt meg skriv av 25/3-44, hvori han forklarer at når Saggrenda Verk har levert flusspat til Odda Smelteverk og denne er kommet på kr. 400,-, en meddelelse som herr Støren selv har gitt undertegnet, så skyldes dette ikke Saggrenda Verks flotasjonsutgifter, men for en stor del de egne utgifter Odda har hatt for utvinning og transport av flusspat til Saggrenda flotasjonsanlegg.

Jeg har likeledes diskutert denne sak med herr ingeniør Bjørum og vil bemerke at det aldri har vært min tanke at herr Bjørum skulle ha drevet sin forretning så slett eller forlangt så høye priser at flusspattomkostningene derved ble så dyre. Jeg har alltid hatt respekt for det initiativ herr Bjørum har vist og jeg beklager meget at hans flotasjonsanlegg ligger på et sted, hvor transportutgiftene nødvendigvis må bli så store som de er, hvilket selvsagt har den største innflytelse på totalomkostningene. Det skulle selvsagt ikke være tillatt at Odda under de nuværende arbeidsforhold får lov til å holde en arbeidsstokk på ca. 20 mann i sin egen grube når verket i dag for en betydelig rimeligere pris kan få flusspatt tilstillet Saggrenda Verk i alle ønskede kvaliteter og med gehalter som fullstendig dekker gehaltene fra Oddas eget foretagende.

De her fremtrukne eksempler viser tydelig nok be-
rettigelsen av undertegnedes aksjon for en samlet inn-
sats av alle flusspattintresserte for nyttiggjørelsen
av våre flusspattforekomster.

Avskrift.

JUSTISDEPARTEMENTET

Karingsdepartementet.

Erverv og drift av flusspattforekomster - det nærede departements brev senest av 20. Desember 1943 (jnr. 6901/43 I).

Grunnloven antas ikke å være til hinder for at mineralet flusspatt ved lov gjøres mutbart.

Man er tilbøyelig til å anta at det neppe er forenlig med Grunnlovens § 101 at et privat aksjeselskap gis enerett til utvinning av flusspattforekomster etter de linjer som er lagt til grunn i det foreliggende forslag.

Man finner for tiden ikke grunn til å gå inn på spørsmålet om hvor stor erstatning grunneiere og andre rettighetshevere i tilfelle vil ha krav på etter Grunnlovens § 105.

Oslo, den 19. januar 1944

For Justisministeren:

RIKSDOMSTOLEN

Justisdepartementet.

Ervervelse og drift av flusspatforekomster.

11. Den sender vedlagt avskrift av brev av 28. juli 1943 med to bilag, mottatt 14. f.m. fra N.S. Ombudsmann for næringslivet, direktør Alf L. Whist, angående spørsmålet om å utfordrige en forordning om ervervelse og drift av flusspatforekomster.

Som det ses, går forslaget ut på:

1. At flusspat erklæres for mutbart mineral.
2. At det dannes et produksjonsselskap som får enerett til å utvinne flusspat i landet.
3. Staten regulerer produksjonens størrelse og fordeling.
4. Alle avtaler vedrørende flusspat avsluttet etter en viss dag skal være ugyldige.

Da en hver utvidelse av mutingsretten innebærer en tilsvarende innskrenkning av grunneierretten, og da de øvrige punkter i forslaget synes å innebære et inngrep i næringsfriheten, er det underhånden reist tvil om grunnlovsmessigheten av forslaget. Men bør derfor om det erode Departements uttalelse om dette, før man tar standpunkt i saken.

Man skal på forhånd gi noen opplysninger om de forskjellige oppfatninger med hensyn til hvilke mineraler skal kunne mines og det offentliges rett til å erklære et mineral mutbart.

Etter lov om bergverksdriften er alle metaller og ertsar mutbare unntagen myr- og sjømaln og alluvielt gull, som begge må betraktes som overflateleiesteder samt sølv-ganger i Kongsbergegnen og alle forekomster i en viss del av Nord-Trøndelag. Som erts i bergverkslovens forstand regner man mineralske råstoffer som inneholder ett eller flere metaller, dog ikke de råstoffer som bare inneholder lette metaller så som aluminium, kalsium, magnesium osv. Det er ikke avgjørende for mutbarheten om man virkelig bruker det mine-

ralske råstoff til å utvinne metall av det. Således har man fra gammel tid av regnet som utbart mineralet svovelkis (FeS_2) til tross for at man i eldre tider ikke utvannet metallet, altså jernet, i svovelkis. Det samme er tilfelle med magnetkis (Fe_7S_8). Likedan med arsenkis (FeAsS) som vesentlig brukes til fremstilling av arsenoksyd. Man kan også ellers nevne at mineralet rutil (TiO_2) som består av titanoksyd, alltid har vært regnet som utbart, selv i tider da det utelukkende ble brukt i den form som det finnes i naturen. Noen bestemt grense mellom de tunge og de lette metaller er ikke trukket, men i praksis hittil er råstoffer til i det vesentlige følgende metaller gjenstand for muting:

1. Gull, sølv, platina m.fl., kvikksølv, kobber, bly, sink, jern, mangan, krom, kobolt, nikkel, titan, vanadin, molybden, wolfram, tinn, vismut, antimon, arsen samt alle andre tunge metaller som utvinnes i små mengder, så som tantal, tor, cer, niob, didym, lantan osv.
2. Svovelkis, magnetkis.

Det har flere ganger i de siste menneskealdre vært fremme forslag om å utvide området for de utbare mineraler til å omfatte andre mineraler. Det kan således nevnes at Kommisjonen av 1875, som ble oppnevnt i anledning av funnet av stenkull og lerjernsten på Andøya, foreslo å medta som utbare: stenkull, brunkull og grafitt, se bilag til Ot.prp. nr. 26 for 1880 angående ikke-fremsettelse av proposisjon til lov om forandring i den gjeldende bergverkslov. Ingen av disse 3 mineraler inneholder noe metall, så at forslagene innebærer en vesentlig utvidelse av gruppe 2.

Kommisjonen av 1875 refererer i sin innstilling side 8 - 10 hva Berglovkommisjonen av 1837 i sin innstilling av 1841 ut fra læren om Statens eiendomsrett til de underjordiske mineralskatter uttalte om nødvendigheten av å skille retten til mineralske forekomster fra grunneierretten og å pålegge grunneieren visse innskrenkninger i hans fri rådighet over hans grunn. Det opplyses å være påvist av Kommisjonen av 1837 at det heller ikke i vår grunnlov er noe som er til hinder derimot. Dette syn ble lagt til grunn for bergverksloven av 1842, men Stortinget gjorde en del endringer, bl.a. derved

at innmarken ble unntatt fra den frie skjærping, likesom retten til grunnavståelse i innmarken ble innskrenket. Retten til å følge og bryte malmen under innmarken under dagen uavhengig av grunneierretten, ble dog opprettholdt. Kommisjonen av 1875 viser til at Kommisjonen av 1837 uttalte at i en berglov som uttrykkelig er bestemt for Norge, hvor man hittil ikke har funnet stenkull og det vel heller ikke er utsikt til at de heretter vil bli funnet - kan minerallegemenes art istedenfor deres forekomstmåte bibeholdes som kjennemerke på om de skal være gjenstand for muting eller ikke. Kommisjonen av 1875 anser det herav godtgjort at Kommisjonen av 1837 ville ha medtatt stenkull blant de mutbare mineraler dersom den hadde kunnet forutse at stenkull kunne finnes her i landet. Kommisjonen av 1875 anså det mer nødvendig for en kullgrubedrift enn for en ertsdrift å skille retten til mineralene fra grunneierretten fordi stenkull er billige og forutsetter drift i stor målestokk over et stort område. Det foreslås at også brunkull og grafitt skulle gjøres mutbare. Lovforslaget skal ikke her refereres.

I nevnte Ot.prp. nr. 26 for 1880 ble det foreslått at det ikke fremsattes noen proposisjon til lov om forandring i den gjeldende bergverkslov. I Indredepartementets foredrag gjengis bl.a. en uttalelse av bergmester Meirich, som er imot at man innskrenker grunneierens rettigheter ved å tillate skjærping på innmarken, likesom han anser det betenkelig å gjøre kullforekomst mutbar. Utmålene fant han for store. Lovforslaget fant han av lovtekniske grunner ubrukbart. Meirich uttalte at dersom grafitt gjøres mutbart, kan han ikke innse hvorfor ikke like så godt andre mineraler som egner seg for gruvedrift, f.eks. apatitt, skal kunne mates.

Fra de øvrige hold som referertes kom det uttalelser som samtlige var til gunst for å gjøre stenkull, brunkull og grafitt mutbare.

Indredepartementet fant at det, i betraktning av den foreliggende meningsforskjell, måtte være for hånden et meget sterkt behov for å kunne berettigede en så betydelig forandring i vår bergrett. Departementet redegjorde så for sakens praktiske side, som gikk ut på at undersøkelserne hadde vist at

kull her i landet bare er påvist på gården Ramsø som tilhører Staten. Under disse omstendigheter fant Indredepartementet at oppfordringen til å søke istandbrakt nye lover og regler om kullforekomster ikke er påtrengende. For grafitt alene som også er funnet på Statens grunn i Finnmark, kan det da ikke være nødvendig å bringe i forslag et tillegg til bergverksloven.

Spørsmålet om å utvide området for de mutbare mineraler ble senere behandlet av Berglovkomiteen av 1906. Innstillingen er trykt som bilag til Ot.prp. nr. 18 for 1912, Om utferdigelse av en lov om bergverk m.m. Fra flere hold kom det forslag om til dels store utvidelser med eksempelvis: apatitt, grafitt, kryolitt, beauxitt, diamanter og andre edelstener og kaolin. Komiteen behandler fra side 42 dette spørsmål og finner at man bør gå til en oppregning av metallene i de mineraler som skal kunne mines. Komiteen uttaler side 49:

"Det av Kommisjonen af 1875 fremsatte Forslag om at gjøre Stenkul, Brunkul og Grafit mutbare har Komiteen ikke funnet Grund til at optage, ligesom man heller ikke har kunnet slutte seg til Forslagene om at gjøre Feldspat, Apatit o.s.v. til Gjenstand for Muting, idet det efter Komiteens Mening i altfor høi Grad vilde forrykke det ifølge den nuværende Lov gjældende Forhold mellem Grundeier og Muter, medens det paa den anden Side ikke kan ansees paakrevet af Næringslivet, at en Forandring heri gjøres. Spørsmålet har forøvrigt for fuls Vedkommende hidtil vist sig at have liden aktuel Betydning, anderledes derimod for Feldspat og Apatit, hvoraf der for Tiden brydes aarlig til en Værdi af 4 Å 500.000 Kroner. Vilde man gjøre Feldspat mutbart, maatte man videre ogsaa modtage de i Feldspatbruddene optrædende Mineraler, Kvarts og Glimmer, hvorved det vilde kunne opstaa stor Forvirring og Usikkerhed. Feldspat og Kvarts er nemlig de mest udbredte Mineraler, som overhodet findes, og disse to Mineraler danner skjønnemæssig omkring to Trediedelen af samtlige Bergarter i Norge. At gjøre de her nævnte Mineraler mutbare vilde saaledes være en voldsom Udvidelse af den nu gjældende, tilvante Mutingsret, som man selvfølgelig ikke vilde kunne anbefale, med-

mindre den maatte anses absolut påkrevet af Forholdene. Men som ovenfor sagt kan Komiteen ikke finde, at saa er Tilfellet."

Som det ses, er det ikke uttalt noe om det vil være grunnlovstridig å utvide rammen for de mutbare mineraler med de vanlige mineraler.

Da direktør E. Knudsens forslag som det ses bare gjelder flusspat, skal man bemærke at flusspat i kjemisk henseende består av CaF_2 , altså 1 atom av det lette metall kalsium og 2 atomer av det gassformede element fluor. Hittil er mineralet vesentlig blitt brukt i smelteverkene for å få lettflytende smelteblandinger. Det forekommer oftest på mineralganger, men er ikke alminnelig utbredt, og det er ikke tidligere foreslått medtatt blant de mutbare mineraler. Når man skal bedømme om grunnloven er til hinder for å gjøre flusspat mutbart, antar man at flusspat ikke vil stå vesentlig anderledes enn de fleste andre lite utbredte mineraler som nå ikke er mutbare, eksempelvis apatitt. I så måte vil spørsmålet derfor antagelig kunne behandles på samme måte som om spørsmålet hadde gjaldt apatitt eller grafitt. Man legger ved avskrift av de hittil innkomne uttalelser, nemlig fra bergmesteren i Østlandske distrikt, bergmesteren i Nordlands distrikt og bergmesteren i Finnmark distrikt, samt Kongsberg Sølvverk.

Oslo, den 26. oktober 1943.

For Næringsministeren
A.P. LUNGE

S.K. HØEGH-ØRDAL

Oslo, den 1. desember 1943.

Bæringsdepartementet,
Bergverkskontoret,
O s l o.

Erhvervelse og drift av flusspatforekomster.

Om denne sak som ble oversendt Norges geologiske undersøkelse med departementets skrivelse av 10. f.m. skal vi uttale følgende:

Det er særlig de spørsmål som omhandles i den oversendte avskrift av forordning §§ 1 og 3 som F. A. U. har visse forutsetninger for å uttale seg om. De 2 paragraffer lyder således:

- § 1. Mineralet flusspat erklæres herved for mutbart mineral.
- § 3. Der skal av innenlandske interessenter dannes et produksjonsselskap, Norske flusspatgruber A/S, som får eneretten til utvinning av alle flusspatforekomster innen landet.

Således som § 1 er formulert må man gå ut fra at der foreslås fri muting etter bergloven. Denne lovs § 21 gir som bekjent muteren, d.v.s. første finner, enerett til drift innenfor utvålets grenser. Denne enerett for muteren borttas imidlertid ved de foreslåtte forordningers § 3, hvorefter enerett til drift skal tilligge Norske flusspatgruber A/S. Ved denne innføring av et monopol på driften forsvinner til en viss grad hele mutingens idé, som er å anspore leting etter mutbare mineraler på grunn av de retti,leter til drift som første finner får etter bergloven. Vi forstår formuleringen av forordningen således, at man vil søke samtidig å ha en ordning med fri muting og monopol på driften.

Denne samsidighet lar seg imidlertid neppe gjennomføre. Derimot kan det rent formelt neppe reises avgjørende grunner mot muting av flusspat og heller ikke mot en monopolordning, men samtidig kan man ikke ha begge deler.

Ved den fri muting får man rett til drift, ved monopol fratas retten, der blir en selvmotsigelse ved selve ordningen, og vi kan ikke forstå at man oppnår noe som helst av

det som tilsiktes. Under ingen omstendighet kan det befordre leting etter flusspat fremfor ved den nuværende ordning.

For å innføre en monopolordning skulle det ikke være nødvendig å innføre mutingsrett. Det bringes i erindring at ved innførelsen av monopolordningen i Grongdistriktet ble tvertimot den frie mutingsrett opphevet.

Om selve spørsmålet fri muting av flusspat kan det naturligvis være momenter som kunne tale for sådan ordning. Som ingeniør Knudsen sier vil man ved mutingsrett komme utenom grunneierne, iallfall i det vesentlige. Men dette moment kan ikke sies å være avgjørende, da man iallfall ved ekspropriasjon alltid vil kunne oppnå det man ønsker.

Ovenfor har vi omtalt vanskeligheten ved å kombinere fri muting med monopol for et selskap. Vi skal i det følgende se på andre betenkeligheter ved å innføre mutingsrett for flusspat. Et spørsmål er således hvorledes forholdet til grunneieren, eventuelt rettighetsinnehaverne, skal ordnes ved innførelse av mutingsrett. Man må vel regne med at de vil gjøre krav på kompensasjon når de mister sine rettigheter. I denne forbindelse kan det være av interesse å nevne at det er ganske store inntekter mineralrike gårder har ved tonnavgift under driften. Ved kvarts kjenner vi således tilfeller hvor en enkelt gård har en inntekt på 5-6000 kroner om året på driften, og det kan lett tenkes hvilken støtte dette kan være for driften av en gård.

Om dette erstatningsspørsmål er vi ikke kompetente til å uttale oss. Det hører vel nærmest under Landbruksdepartementet og Justisdepartementet.

Av andre vanskeligheter som muting av flusspat vil støte på nevnes at hvis man først får tilfellet med mutbar flusspat som prosedens vil andre interessegrupper med samme rett kunne forlange enkelte andre mineraler som nu tilligger grunneierne også erklært for mutbare. Dette ville føre til vanskeligheter, da mineraler som opptrer i så stor mengde at de er bergartdannende ikke egner seg for muting. Man kan i det hele si at det er de kostbareste og sjeldneste mineraler og da først og fremst de tunge metaller og malmer som egner seg for muting.

I sine kommentarer til vår berglov fremhever professor Helland dette meget sterkt. Han var tilbøyelig til å sette grensen for mutbarhet ved en spesifikk vekt av omtrent 5.

Vi kan således ikke finne at der vil være noe som helst å vinne ved å anklare flusspat for utbart. Men vil tvert imot støtte på store vanskeligheter. Den største vanskelighet er at man ønsker å kombinere muting med monopol, hvorved fordelene ved muting blir helt illusoriske. Angående spørsmålet monopol skal vi forøvrig uttale at monopol for et selskap på drift av flusspat antagelig lett vil ordnes på grunnlag av det nuværende system, hvorefter forekomstene fortsatt eies av grunneierne, eventuelt rettighetsinnehaverne. Det skulle ikke være nødvendig å blande inn spørsmål om muting som kun vil komplisere saken.

Om denne ordning med monopol er en heldig ordning tør vi dog ikke uttale oss om. Vi er nærmest tilbøyelig til å tro at en helt fri drift under statens kontroll vil bringe det beste resultat.

Vi har jo ganske god erfaring her i landet med drift av nyttige mineraler og bergarter, foruten flusspat også feltspat, kvarts, kalksten, apatitt, glimmer m.v. Selv om disse mineraler tilligger grunneierne, så har dog alltid driften gått bra. Også det spørsmål som i foreliggende tilfelle med flusspat skulle være noe av det viktigste, nemlig leting etter nye forekomster har gått helt tilfredsstillende. Vi kan således trekke en sammenligning med kvarts som det i lengere tid har vært stor etterspørsel etter. De gode priser har gjort at der har vært en intens leting og med meget godt resultat. Det har dreiet seg om spesielt den kvarts som opptrer forholdsvis sjelden. Det samme har vært tilfelle med den store glimmerdrift som pågår for tiden.

Flusspat er et adskillig mer sjeldent mineral. Som det allerede er nevnt i de oversendte dokumenter er det fortrinsvis på de 2 steder, Langesbergsdistriktet og Mo herred i Telemark, at der er funnet drivverdige forekomster av flusspat. Der er funnet en del forekomster også andre steder i landet, fortrinsvis på mineral- og dartsgeiger som fører kobberkis, sinkblende og blyglans m.v., og man finner også til dels flusspat i eruptive bergarter, spesielt i granitter og pegmatitter. Ingen av disse forekomster har dog ført til nevneverdig drift, og for tiden er de drivverdige forekomster i landet således begrenset til de 2 nevnte distrikter.

Fra geologisk synspunkt skulle der ikke være noe som

taler imot at der ved intens leting kan finnes nye forekomster, og det gjelder derfor først og fremst å animere folk til å lete. Det som her erfaringsmessig virker fordelaktigst er gode priser og iallfall til en viss grad fri disposisjonsrett over forekomstene.

Om selve flusspatsspørsmålet skal vi tilslutt anføre at vi allerede i mange år ved Norges Geologiske Undersøkelse har hatt forståelse av flusspatens industrielle betydning. Der har således fra lang tid tilbake vært hyppige forespørsler etter flusspat. Hvervende sak er reist på grunn av behovet for flusspat til kryolittfabrikasjonen for aluminiumindustrien. Der kunne også regnes opp adskillige andre meget viktige anvendelser av flusspat, så det er utvilsomt riktig at myndighetene er oppmerksom på saken. Som konklusjon på vår oppfatning skal vi anføre følgende:

1. Vi kan ikke anbefale at flusspat erklæres for nyttbart mineral.
2. Enoret for et enkelt selskap bør i tilfelle baseres på den ordning med grunneiernes eiendomsrett som vi har for tiden.
3. Man bør overveie momenter som kan befordre leting etter flusspat.

Avskrift.

KONGSBERG SILVVERK

Kongsberg, 24. september 1943.

Næringsdepartementet,
Bergverkskontoret,
O s l o.

Ervervelse og drift av flusspatforekomster.

Vi viser til det erede Departements brev av 17.dn. med vedlagt avskrift av skriv datert 28/7 1943 fra Alf L. Whist til minister Rivind Blohr samt til avskrift av skriv datert 11/6 1943 fra dipl.ingeniør B. Knudsen til N.S. Ombudsmann for næringslivet, direktør Alf L. Whist, med forslag til forordning vedr. ervervelse og drift av flusspatforekomster. Departementet ber om en uttalelse, og med tilføire av dette skal vi fremkomme med følgende:

Flusspatforekomster i Norge.

I Norge forekommer flusspat omtrent utelukkende som gangmineral, og da vesentlig i to avgrensede områder - Kongsbergdistriktet og Telemark.

Ervervelse av forekomster og kontroll av driften.

Den mest hensiktsmessige framgangsmåte - etter vårt skjønn - er at Departementet lar an geologiske undersøkelser med sine spesialister på Kongsberg- og Telemarkfeltet nøye belyse feltene sammen med lokalkjente folk - og kartlegge flusspatgangene.

Grunneierne tilpliktes så å la det selskap som Departementet gir løyve til drift av flusspat, utvinne flusspaten mot en betaling pr. tonn råmalen som er avpasset etter kvaliteten og beliggenheten av forekomsten.

Det skulle være unødig å sette popinællen i gang med skjerpeseddel og uttingsbrev. Det vil bare føre til fordyrelse av produktet, da skjerperne erfaringsmessig krampaktig holder fast på sine skjerp inntil de får den pris de forlanger.

Kongsbergfeltet.

De best kjente flusspatforekomster her ligger på Sandsversiden. Men en del ligger også på Kongsbergssiden. I dette distrikt er Saggrenda det naturlige sentrum for flusspatdriften. Alle veier fra de kjente flusspatforekomster fører til Saggrenda.

Kongsberg sølvverk er den største grunneier i dette felt, men det har hittil ikke rukket nærmere å undersøke sine flusspatforekomster. Det har ført opp et par hus og bygd en kraftlinje til vestre parten av Lassedalen. Men hittil har vi manglet folk til å sette driften i gang. Driften av flusspat i Kongsbergdistriktet er for tiden noe kaotisk. Her er tre selskaper som driver på flusspat: Nordisk Løttnetall, Odda Smelteverk og Saggrenda Verk (Ejorun). De to siste har ikke maskinell drift, så flusspaten blir meget dyr. Odda Verk lar sin malm anrike på Saggrenda verk ved flotesjon, og betaler kr. 50,- pr. tonn inngående gods - en pris som vi synes er urimelig.

Løttnetall (eller Nordag) har kjøpt en del av Lassedalsgangen, og har innført maskinboring. Selskapets akkordpriser ligger over det dobbelte av Sølvverkets. Dessuten har arbeiderne samme timelønn på ekstrarbeid som de tjener i akkorden. Ved Sølvverket utfører arbeiderne ekstrarbeid for den tariffestede timelønn. Disse urimelige arbeidsforhold virker uheldig på Sølvverkets ordinære drift. Og selvfølgelig blir flusspaten dyr. Det kan opplyses at Sølvverket i gamle dager og antakelig helt frem til 1909 har brukt flusspat i Lassedalen til eget bruk, der hvor nu Nordisk Løttnetall driver. Da Norsk aluminium kjøpte Fredriksens rettigheter i Lassedalen, var det avtalt med Sølvverket at dette skulle foreta undersøkelsen og oppferingen. Det var tanken å drive det som en vanlig sølvverksdrift med de gjengse akkordsatser o.s.v.

Men så kom Nordag og tok ledelsen. Dette selskap forlangte at driften skulle forseres på 3 skift, og at folkene måtte tjene mer enn de tjente ved Sølvverket. Sølvverket trakk seg da tilbake, da det fant at en slik ordning ville virke uheldig på Sølvverkets ordinære drift.

Sølvverket har områdekonsesjon for anlegg av kraftledninger i Kongsberg og Sandsvær. Det har tilstrekkelig materiell og dertil trenede fagfolk, så det på kort tid kan skaffe kraft til de steder hvor malmen skal brytes. Det er således forholdsvis lett for Sølvverket å kunne overta flusspatdriften i Kongsbergfeltet. Ejørums må selvfølgelig få drive de felter han har leid. Men her ville ikke bli noen jobbing, da Departementet kunne fastsette tonnprisen på grunnlag av Sølvverkets produksjonspris.

Før planen for den permanente flusspatdrift vedtas, må det bringes på det rene hvor stort behov for flusspat Norge har under ordinære forhold. Såvidt vi vet har Sverige praktisk talt ikke flusspat. Konkurransen kommer sannsynligvis fra England, som har betydelige forekomster.

Anriking av flusspatmalm.

Saggrenda Verk har forsøkt flotasjon. Og da malmen inneholder edskillig kalkspat, har Norsk Hydro forsøkt lutning. Kalken går da til kalksalpeter. Hvilke av disse to metoder som er mest økonomisk vil avhenge av mineralene på gangen. Er der meget kvarts, passer flotasjonen best. Er der derimot meget kalkspat, antar vi at lutningsprosessen vil være lønnsom. Skal malmen anrikes i Saggrenda av Sølvverket, er der ingenting i veien for å bygge til en seksjon for flusspatmalmen på vestsiden av pukkverket, eventuelt med flotasjon. Sølvverkets vannledning er tilstrekkelig stor. Det er også fra denne ledning at herr Ejørums får vann til sitt anlegg.

Prisen på flusspatmalm i Norge har før vært meget lav, 30-40 kr. pr. tonn for stykkmalm 80-85 % Ca F₂. I U.S.A. har prisen for samme kvalitet vært ca. \$ 21, eller over det dobbelte.

Skal mineralet mutes, må det i allfall være forbudt å mute på Sølvverkets område, før dette får høve til nærmere å undersøke sine flusspatforekomster. Men skal flusspat kunne mutes, må vel også kalkspat og feltspat o.s.v. kunne mutes. Vår gamle bergverkslov blir da sterkt uthult.

Skal et enkelt selskap få enerett til drift av flus-

spot i Kongsbergdistriktet, bør det bli Kongsberg sølvverk. Sølvverket eier det meste av terrenget. Sølvverket har alt som trenges for å sette driften i gang. Sølvverket har et godt mekanisk verksted, og vel trende fagfolk til det arbeid det her gjelder. De øvrige selskaper må hyppig henvende seg til Sølvverket om hjelp. Og uten assistans fra Sølvverket hadde det vært særdeles vanskelig for de selskaper som arbeider her, å få drift i gang. Dessuten har Sølvverket generasjoners erfaring i undersøkelse, oppføring og avbygging av slike forekomster som det her gjelder, og der er neppe noe bergverk i Norge som kan produsere så billig som Sølvverket.

B.W. SHERDAHL

LUNDAHL

Ad. Beretning fra Kongsberg Sølvverk av 24/9-1943.

På side 2 omtales lønnsforholdene ved Lettmetals, resp. Nordags bedrift i Lassedal. Denne fremstilling er helt misvisende. Det er riktig at under byggeperioden ble det anvendt byggingstariffen, som ligger høyere enn grubetariffen. Etter at anlegget var ferdig ble grubetariffen innført. Hvis en regner med de gode arbeiderne ved Kongsberg Sølvverk har foruten sin opptjente lønn, lå den totale fortjeneste ved Lassedal Flusspat-grube ikke høyere enn ved Sølvverket. Hva produksjonsprisen angår skal her kun meddeles at råmalmen leveres opplastet på jernbanevogn for langt under det halve av den pris som er oppgitt for Saggrenda Verk, herr Bjørn. Det kan påvises at intet verk kan drive flusspat så billig og i så store mengder her i landet som Lassedal grube og intet firma har nedlagt så store kapitaler og gjennomført så grundige undersøkelser som Lassedal Flusspat-grube, hvor en i dag har visshet for et forråd av minst 300.000 tonn hundreprosentig CaF_2 . Angående anriking av flusspatmalmen er å bemerke at ved samtlige forekomster av slik malm i Norge dreier det seg om delvis små mektigheter med høyprosentig gehalt. For å nevne et tall kan man si at man på en gang av 2 - 3 m. mektighet, sjelden finner mer enn 1/2 m. mektighet med en gehalt av mer enn 60 % CaF_2 , mens den øvrige del av gangen kan gå helt ned til 20 %. De gunstigste betingelser for flusspat-mineraliseringen finner man ved de såkalte brektieganger, og når disse har større mektighet, som ved Lassedal, opptil 20 m., byr de de beste betingelser for impregnasjonssoner. Vi kan således i Lassedal fremvise impregnasjonssoner fra 10 til 20 m. mektighet og med gehalter på ca. 20 %. Vi kan derfor si at 50 % av all forekommende flusspat i landet må betegnes som impregnasjonsmalm, som i hvert tilfelle må anrikes ved flotasjon for å kunne bli nyttiggjort. Av de resterende 50 % vil halvdelens anslagsvis ha en gehalt av over 60 %. Herav fremgår at en rasjonell utnyttelse av flusspatfeltene ubetinget krever anriking. Den i beretningen side 3 nevnte luting i forbindelse med kalksal-

peterfremstillingen vil ikke falle billigere enn flotasjonsanrikning, tvert imot. Problemene er imidlertid meget mere kompliserte enn hva beretningen fra Longsberg Sølvverk gir inntrykk av. Ved kryolitfremstillingen, for eks., vil man etter I. C.s metode ha et råstoff med 45 % CaF_2 og like meget kiseltsyre, mens den nye metode fra Høyanger forlanger en gehalt på ca. 60 % CaF_2 . Odda Smelteverk på sin side vil ha minst 70 % CaF_2 i rågodset. Herav fremgår det at det vil være det meste rasjonelle om ett eneste selskap tar hånd om all flusspatproduksjonen. Det kan da på den mest økonomiske måte utnytte de forskjellige sorter malmer alt etter de krav som avtagerne måtte ha.

Hva beretningen nevner angående Sølvverkets forretning, så skal bemerkes at det kun er ^{en} uvesentlig del av flusspatforekomstene som ligger innen Sølvverkets område. Det tør sterkt betviles at Sølvverket er det bergverk i Norge som produserer billigst. Vi har ennå ikke hørt om et privat bergverk, som har kunnet opprettholde driften i så mange generasjoner med underskudd på opptil en million kroner pr. år, hvilket Sølvverket kan oppvise. Det i beretningen nevnte tall for Saggrenda Verks produksjonsomkostninger, kr. 50,- pr. tonn inngående gods, taler jo sitt tydelige språk for at her ^{må} gripes inn, men det er ikke bare produksjonsdriften ved Saggrenda Verk, men også flotasjonsdriften, som viser uhyrlige omkostninger. Det kan således meddeles at Odda Smelteverk har måttet betale inntil kr. 400,- pr. tonn konsentrat fra Saggrenda Verk, mens den anerkjente maksimalpris i dag er kr. 120,- pr. tonn hundreprosentig CaF_2 .

Ad. Beretning fra H. Bjørum av 18/12-1943.

Det virker unektelig eiendommelig at herr Bjørum har fått anledning til å se de innleverte besvarelser i sakens anledning fra bergmestrene og Sølvverket for han selv fremkom med sine uttalelser. Herr Bjørum's arbeider for anrikning av flotasjon er all ere verd. Han har uten tvil vært banebrytende her i landet på dette felt, men jeg har alt i 1941 påvist for herr Bjørum at den måte han har trukket opp sitt arbeide på vil ha meget dårlig rentabilitet, idet beliggenheten av anrikningsverket forutsetter dyr transport av rågodset, hvilket igjen ikke

tillater at fattige impregnasjonsmalmer blir transportert. Nettopp for å få en rasjonell utnyttelse av forekomstene, må produksjon og anrikning sentraliseres med anrikningsverket ved jernbane og billig transportmiddel (taubane) fra forekomsten til anrikningsverket. Ved Saggrenda Verk må ikke bare rågodset, men også produktene fra verket tilføres jernbanen pr. bil. Den naturlige utvikling er da at Lassedal (Nordags anlegg på det av Fredriksen erhvervede felt) danner utgangspunktet for utviklingen. Her har man et moderne sjakthanlegg og kan med feltortoppføringer på større dyp oppføre alle forekomster i Lassedal, både østover og vestover. Rågodset tilføres da hovedsjakten og herfra direkte til anrikningsverket, hvorfra produktene lastes direkte i jernbanevogner på eget anlagt sidespor. Parallelt med Lassedalforekomsten har vi andre forekomster for eks. Oddas forekomst Landsverk. Disse kan enten nås ved tverrslag mot syd eller ved forlengelse av taubanen fra Lassedal sjakt I til Landsverk. Videre har vi store flusspatforekomster i Flatafeltet ca. 6 km. syd for Lassedal. Her har A/S Nordisk Løtmetall nedlagt store summer i undersøkelsesarbeider. Odda Smelteverk har i sin tid utdrevet endel flusspat her, men har i de senere år latt feltet ligge, men har opprettholdt sine rettigheter. Dette felt løses på den mest økonomiske måte ved en forlengelse av taubanen fra Lassedal, hvortil terrenget er meget gunstig. Men forutsetningen for en økonomisk løsning av Flatafeltet er at samtlige forekomster samles under en hånd. Denne linje, som er trukket opp av meg og som for endel er satt ut i livet av Nordisk Løtmetall og A/S Nordag, gir ikke bare det beste økonomiske resultat, men også den største sikkerhet for at selv de fattigste impregnasjonsmalmer kan utnyttes på en regningsvarende måte, også i konkurranse med utenlandske produkter. Hva forekomsten Jonsknuten, tilhørende Løngsberg Sølvverk angår, så må man regne driften der som en utpreget rovdrift, idet man kun har tatt ut det lettest tilgjengelige og beste av forekomsten, mens videre undersøkelser, så vel i strøket som på dypet, ikke er foretatt. Så lenge man imidlertid har Lassedal, Landsverk og Flata, som hver for seg er betydeligere enn Jonsknuten, har sistnevnte ingen øyeblikkelig økonomisk interesse, men bør være en fremtidsreserve.

Ad. A/S Norsk Aluminium Co.s uttalelse av 11/12-1943.

De to første sider omfatter her en juridisk diskusjon av spørsmål som ikke har noe med den foreliggende sak å gjøre. På side 3 kommer man inn på kjernen ved det hele, nemlig et monopolselskap for sikring av den nødvendige flusspat-tilgang for aluminiumsindustrien og med de kapitaler som investeres i denne industri. Det er en tvingende plikt for Staten å sørge for at dette råstoff sikres industrien. Med hensyn til de øvrige avtagere av flusspat er å bemerke at enkelte industrier i dag ikke behøver flusspat, men kan benytte andre flussmidler. Andre avtagere som må benytte flusspat, kan benytte forskjellige kvaliteter, enten ganske fattige eller høykonsentrerte produkter. Ved et monopolselskap vil som ovenfor anført disse disposisjoner kunne treffes på fordelaktigste måte for alle interessenter. Når Norsk Aluminium Co. finner at forslaget om dannelsen av et monopolselskap for flusspat forekommer dem i høy grad påfallende og søkt, er dette lett forståelig etter alle de forhandlinger som har funnet sted mellom A/S Nordag, Nordisk Lettmetall, Norsk Aluminium Co. og H. Bjørum. Det skulle ligge like meget i Norsk Aluminium Co.s interesse som i de andre avtageres interesse at man finner frem til et godt samarbeide ved dannelsen av et monopolselskap og ved den best mulige utnyttelse av råstoffet. Når Norsk Aluminium Co. har betenkeligheter ved konsekvensene ved å ta det enkelte mineral flusspat ut og innlemme dette under bergverksloven uten at den hele bergverkslov blir forandret, så kan jeg ikke nære noen bekymring herfor, da en revisjon av bergverksloven allikevel vil tvinge seg igjennom i det nye samfund.

Ad. Uttalelse av Odda Smelteverk A/S av 22/12-1943.

Det er riktig at jeg har fremholdt viktigheten av flusspatens reservering for aluminiumsindustrien, men jeg er likeledes oppmerksom på at Odda Smelteverk ved sin fremstilling av kalkkvelstoff også trenger noe flusspat, men det er klart at Odda i dette tilfelle også måtte tilgodeses likesom

enhver annen viktig industrigren. Det er således ikke min mening at Odda skal sjæltas ut til fordel for andre forbrukere. Så vel i denne som i andre beretninger kommer man inn på skjerpevesenet, men dette uvesen er jo oppstått derved at bergmestrene i det uendelige har gitt fristing. Det er logisk at en skjerper, som ikke vil komme til enighet med interessentene og som selv ikke tar seg av utvinningen, ikke må tilstås fristing, altså vil dette moment helt bortfalle. Man kommer så inn på følgene, nemlig at også andre mineraler, som for eks. kalkstein, vil bli trukket inn under bergloven, og dette er selvfølgelig også tilfelle. At det vil være av stor nytte for industrien, kan det ikke være tvil om. Odda Smelteverk går inn for at hvert enkelt selskap kan få drive på sin egen forekomst, med andre ord man forstår ikke samarbeidets betydning for en lykkelig løsning av spørsmålet, særlig da den økonomiske side av saken. Videre nevnes at selv om det skulle bli dem forunt en liten plass i det store produksjonsselskap, ville de ikke føle seg trygge. Men forutsetningen er jo et statlig produksjonsselskap og i et slikt selskap vil ethvert rettfærdig krav bli tilgodesett. På side 3 kommer en inn på undertegnede's beveggrunder. En historiske utredning er i det store og hele riktig, men selvsagt har undertegnede tatt opp denne sak, ikke som konsulent for Nordisk Lettmetall eller A/S Nordag, men som interessert fagmann og Ømbudsmannens medarbeider, som ser noe større på forholdene enn det enkelte selskap og de interesser dette har å vareta. Det er riktig at aluminiumsindustriens forbruk i dag er betydelig mindre enn hva forutsetningen var for et år siden, så forsåvidt har man rett i at saken er kommet i et annet lys med hensyn til det preserende i samme, men den er i og for seg av den største viktighet for våre fremtidige disposisjoner og bør derfor ikke helt avvises.

Ad. Uttalelser fra Bergmesteren i Finnmark Distrikt av 29/9-1943.

Bergmesteren ses å være enig i forslaget, hans uttalelse foranlediger derfor ikke videre kommentarer.

Ad. Uttalelser fra Bergmesteren i Nordland Distrikt av 24/9-1943.

Også her er man i det store og hele enig i forslaget, ja, bergmesteren vil endog ha utvidet tillegget til bergverksloven til å omfatte mineraler som Apatit, Feltspat, Glimmer samt Grafit og Grafitskifer, hvilket undertegnede er enig i, men dette bør da evtl. tas opp med en hel revisjon av bergverksloven. Det virker eiendommelig at bergmesteren mener at et selskap som foreslått nok kan få en god og virksamhet, men allikevel betrakter han et monopol som et samfunnsønde. Det later til at de fleste ikke har merket seg at monopolet på selskapet skulle stå under Statens kontroll.

Ad. Uttalelser av Bergmesteren i Brønnøysund Distrikt av 5/11-1943.

Også denne referent er i det store og hele enig i forslaget. Han skriver: "-----, men Staten må sørge for å finne en ordning, således at forbrukerne kan skaffe seg dette viktige og nødvendige produkt uten altfor store vanskeligheter", og det er jo nettopp det forslaget går ut på.

Ad. Uttalelser av Bergmesteren i Østlandske Distrikt av 4/10-1943.

Denne bergmester fraråder at metallet flusspat erklæres for mutbart mineral. Likeledes fraråder bergmesteren at det dannes et produksjonsselskap med enerett til utvinning av flusspat, idet han påpeker at forbrukernes behov og krav til gehalter er forskjellige, men det er jo nettopp dette som styrker forslaget. Like- så innlysende er det at produksjonsselskapet når man kan utnytte alle sorter, fra den fattigste impregnasjon til den rikste malm, vil bli billigst mulige og det er klart at et sentralanlegg vil arbeide mer økonomisk enn en rekke enkeltanlegg. Jeg tror ikke bergmesteren er oppmerksom på at forutsetningen for produksjonsselskapet er at samtlige interessenter deltar i dette, mens tvistigheter mellom de enkelte i hvert tilfelle avgjøres av Statens upartiske kontrollør.

Ad. Skriv fra Justisdepartementet til Ervervsdepartementet av 13/1-1943.

Departementet fremholder at man ikke finner at Grunnloven er til hinder for at mineralet flusspat ved lov gjøres mutbart. Derimot mener man at Grunnlovens paragraf 101 ikke til-

sier at et privat aksjeselskap gis eneretten til utvinning. Denne sak bør jo prøves ved Høyesterett, idet jeg ikke er i tvil om at Høyesteretts kjennelse vil gå ut på at hvis det norske folk og Staten er tjent med en sådan ordning, så vil denne kunne gjennomføres.

Videre nevner Departementet Erstatningen som grunneierne og andre rettighetshavere i tilfelle ville ha krav på etter Grunnlovens paragraf 105. Det er hertil å bemerke at i tilfelle flussvat ble gjort til mutbart mineral måtte man kunne gi grunneiere, f.eks. de første seks sommermåneder. Hvis han da ikke foretok skjerping, eierne enerett til skjerping, ville han bli stillet likt med en hver annen skjerper. Hermed hadde grunneierne i sin hånd å sikre seg de rettigheter som han allerede som grunneier er i besittelse av. Videre har førstefinneren jo rett til å delta i en eventuell drift.

Ad. Uttalelser fra Norges geologiske Undersøkelser av 1/12-1943.

Også her mener man at mutningens ide bortfaller i tilfelle man overdrar utnyttelsen til et monopolselskap, men dette er ikke tilfelle for finnerretten består fremdeles etter bergloven og finneren kan da som tidligere nevnt delta i driften innenfor rammen av driftsselskapet. Beretningen kommer inn på forholdet til grunneierne og her sies det at man i alle fall ved ekspropriasjon alltid vil kunne oppnå det man ønsker. Dessverre er dette ikke tilfelle. Jeg har en rekke eksempler på at grunneierens stillingstagen overfor de undersøkelser som A/S Nordisk Letmetall gjennomførte i Lassedal var slik at en fullstendig undersøkelse ikke kunne finne sted, idet grunneierne forlangte så vel kontantbeløp som fremtidig betingede beløp, som lå utenfor ethvert diskusjonsgrunnlag. Beretningen kommer videre inn på grunneierens inntekter ved tonnavgifter og den som kjenner forholdene kan vel være enig i at disse avgifter er helt meningsløse. For kalksteinsforekomster endrer avgiften opptil mange hundre tusen kroner pr. eiendom hvis verdi kun har vært basert på den verdi eiendommen hadde som skogs- og gårdsbruk og for hvilken det har vært betalt skatt, blir plutselig ved oppdagelsen av en kalksteinsforekomst satt opp i verdier som ikke skyldes gårdens eiers eget arbeid eller initiativ. Dette er et meget viktig spørsmål for det nye

nasjonalsosialistiske samfund å løse. Videre nevner beretningen at mutning av flusspat vil bli tett som en presedens og at mutningen av andre mineraler derpå vil følge etter, hvilket også er riktig og meningen. I sin sluttsetning sier beretningen at det utvilsomt er riktig at myndighetene er oppmerksom på saken. Men anbefaler ikke flusspat erklært for mutbart mineral, er derimot enig i at et enkelt selskap kan få driftsretten på flusspat, hvis det ordner seg med grunneierne. Endelig mener Norges geologiske Undersøkelser at man bør overveie momenter som kan befordre letingen etter flusspat. Ell sistnevnte er å si at et annerettiget produksjonsselskap selvsagt vil gjøre alt hva det kan for å sikre sitt selskap, bestående av de største interessenter, videre arbeidsmuligheter, altså vil drive letingen i den målestokk som dets reserver og produksjon tilsier.

Avskrift.

KONGSBERG SØLVVERK

Næringsdepartementet,
Bergverkskontoret.

Ervervelse og drift av flusspattforekomster.

En viser til det nrede Departements brev av 22. mars 1944 med vedlagt P. 1. av diplomingeniør Emil Knudsen. Med hensyn til hans uttalelse vedrørende Sølvverkets betretning av 24. september 1943 skal vi komme med en del bemerkninger:

Lønnsforholdene i Lassedalen.

Sølvverkets omtale av lønnsforholdene i Lassedalen i brev til Departementet av 24. september 1943 og 4. januar 1944 er i full overensstemmelse med de meget sikre meddelelser vi har fra selve arbeidsstedet.

Flusspattreserver.

Nordag og Lettmetall er eiere av Fredriksens del av Lassedalsgangen, ca. 400 m. Dessuten har de kjøpt den del av gangen som Vollane eier, ca. 300 m. Men denne siste del av gangen går på forholdsvis lite dyp over på Sølvverkets eiendom på sørsida. Vest for Vollane hører hele terrenget til Sølvverket. Fjellgrunnen er her sterkt overdekket tildels av morenegrus. Geologene mener at gangen slår igjennom den østlige del av Telemarksgranitten og går helt til den N-S-gående store breksie.

Nordag og Lettmetall eier således oppe i dagen ca. 700 m. og på et dyp av ca. 60 m. bare 400 m. av Lassedalsgangen.

Sølvverket eier i dagen ca. 4200 m av gangen og på dypet ca. 4500 m. Dessuten er der god grunn til å anta at Sølvverket har meget store forekomster av flusspatt utenfor Lassedalsgangen.

Sansynligheten taler for at Nordag og Lettmetalls reserver av flusspat bare utgjør en liten brøkdel av Sølvverkets forekomster.

Oppberedning av flusspatt og prisen på flotasjons-
konsentratet fra Saggrenda Verk.

Herr Knudsens uttalelse om disse punkter er forelagt hyttemester Støren til uttalelse, og i brev av 25. mars 1944 sier herr Støren følgende:

"Herr Knudsen sier pag. 1 i sin betenkning angående luting av kalkspatførende flusspattmalm at denne i forbindelse med kalksalpeterfremstillingen ikke vil falle billigere enn anriking ved flotasjonsprosess, tvert imot. Om dette er det imidlertid konferert med fagfolk fra Herøya, som anbefalte denne metode som rasjonell.

For det første fordi man ved luting ikke får annet tap av flusspatt enn det uunngåelige svinn, 3-5%. Ved flottering av flusspattmalm kommer tapet sjelden eller aldri under 25 %, i alminnelighet 25-30 %. For den kalkspattrike malms vedkommende 30 til 50 % eller mer etter som kalkspattgehalten er over eller under 35 å 40 %, og etter som man tilstreber en høyere eller lavere CaF_2 gehalt i konsentratet (75 - 95 %).

For det annet fordi man ved luting i forbindelse med en kalksalpeterfabrikk ikke får utgifter med innkjøp av salpetersyre, men kalkspattinnholdet i flusspatt-malmen vil gå inn i salpeterfabrikkenes fabrikasjon av gjødningsstoffet kalksalpeter.

Herr Knudsen meddeler i samme avsnitt av sin betenkning at Odda Smelteverk har måttet betale inntil kr. 400,- pr. tonn konsentrat fra Saggrenda Verk. Det er meget langt fra riktig og en lei misforståelse av hem. Tallet gjelder samtlige utgifter belastet pr. tonn konsentrat, innbefattende gruvedriften, som enno kun er basert på oppføringsdrifter (ort og synk) enn videre sjeidning, hestekjøring til flotasjonsverk, flotasjonsbehandling og videre transport med jernbane og skip over Granvin til Odda. Administrasjonsutgifter er naturligvis også innbefattet.

Kongsberg, den 29. mars 1944.

B.W. SHENDALL

LUNDAR

Skrivelse fra Norsk Aluminium Company av 11. desember 1943
til Næringsdepartementets Bergverkskontor.

Ervervelse og drift av flusspattforekomster.

Vi har mottatt Deres brev av 11. november 1943 med diverse bilag, bl.a. et forslag til forordning fra dir. Alf L. Whist, hvori "flusspatt erklæres for mutbart mineral" og forøvrig vedrører dannelsen av et selskap "som får eneretten til utvinning av alle flusspattforekomster innen landet".

Den av Dem i denne anledning begjærte uttalelse fremkommer herved, idet vi uttrykkelig gjør oppmerksom på at vår uttalelse nu kun kortelig kan omhandle ganske få sprinkelige punkter i denne særdeles omfattende materie. Sakens virkelige omfang og rekkevidde fremgår bl.a. av det store arbeide som tidligere er nedlagt f.eks. av komiteen til revisjon av bergverksloven i dens innstilling av 13.7.1907 og i O.t.prp. nr. 18 og indst. O. nr. 118 for 1912; ennvidere av O.t.prp. nr. 11 for 1908, nr. 1 for 1909 og indst. O.II for 1909 angående konsesjonsloven av samme år og videre under behandling av senere lover f.eks. konsesjonsloven av 1917 O.t.prp. nr. 15 for 1915 og indst. O. V. 1917. Jfr. også Amund Hellands Norsk Bergret og hans forskjellige uttalelser. Dette og meget annet er arbeider, som man ikke kan se bort fra ved behandlingen av denne sak.

Det forekommer oss uklart hva det skal tjene til nettopp å gjøre mineralet flusspatt mutbart, spesielt når dette spørsmål er koblet sammen med eventuell dannelsen av et monopol-selskap. Hvis staten gjennom et sådant selskap kan legge sin hånd på all flusspatt i landet, er det jo likegyldig om det skjer overfor en gjenstridig grunneier eller en ditto skjærper.

Det forekommer søkt å gjøre nettopp dette mineral mutbart, og det er vanskelig å si hvilke konsekvenser det kan dra etter seg for en rekke andre mineraler av interesse såvel for aluminiumindustrien (lebradorit) som for mange andre industrier. Det kan naturligvis tenkes, at det ville kunne tjene til at der ble oppdaget nye forekomster som man nu ikke hadde kjennskap til og det ville jo være en fordel. Men for det første er jo vårt land så gjennomsløyet av skjærpere at der vel ikke er meget uoppgdaget på dette felt. Det er i så måte karakteristisk å konstatere at der i det sydlige Norge siden vi fikk bergverksloven i 1842 praktisk talt ikke er oppstått noen bergverksdrift som ikke knytter seg til de allerede ved bergverkslovens tilblivelse kjente forekomster av metaller som dengang hadde praktisk anvendelse. Videre forekommer det i våre en nærliggende oppgave for Norges geologiske undersøkelse ved dets sakkyndige personale å påvise mulige forekomster.

Endelige skal i denne forbindelse bemerkes at undersøkelsesarbeider på flusspattforekomster nu utføres og må utføres av geologer, geofysikere og diamantborere. Der anvendes herunder metoder, som ligner på et langt høyere plan enn en vanlig skjærper kan arbeide på, således at innføringen av fri muting på flusspatt av denne grunn heller ikke vil være til noen hjelp.

Med hensyn til utvinningen måtte vel staten i et gitt tilfelle i en eller annen form kunne påbyde grunneierne, hvis

forekomstene fantes drivverdige og grunneierne ikke selv ville drive dem, og å tillate andre å gjøre det mot en rimelig avgift til grunneieren og erstatning for eventuelt voldt skade. Bestemmelsene i den nye vassdragslovs §§ 55 og 62 jfr. § 137 måtte her kunne anvendes som forbillede. Det kan forøvrig i denne forbindelse nevnes at utvinningen av lignende mineraler såsom kvarts, feltspat, glimmer, apatitt, talkum, dolomitt, kalksten etc. samt stenindustrien uavhengig av bergverkslovens bestemmelse om mutbare mineraler har vokset seg til en stor industri i vårt land med en arbeidsstyrke nesten likeså stor som bergverksindustriens.

Spørsmålet om hvor grensen for de mutbare og ikke mutbare mineraler bør trekkes er vel i det hele tatt så vanskelig at det ikke kan avgjøres uten de mest inngående undersøkelser og overveielser. Det er inngensomhelst grunn til nu å fravike den 100-årige praksis nettopp for flusspatts vedkommende. Flere av de nevnte mineraler kan i viktighet sidestilles med flusspatt og utviklingen av mineral- og steinindustrien skulle tvertimot tyde på at bergverkslovens bestemmelser om skjerping og muting er overflødige iallfall når det gjelder den nevnte råstoffgruppe hvortil også flusspatt hører.

Denne utvikling har også vist at den opprinnelige grunneier av sådanne mineralforekomster har funnet seg tjent med å godta en sikker årlige inntekt gjennom en avgift pr. tonn utvunnet mineral, hvilket vel også i de fleste tilfeller stiller seg gunstigere enn den ham etter bergverksloven hjemlede rett til deltagelse med 1/10 av inntekter og utgifter.

Når man på denne eller andre måter har avfunnet seg med grunneieren om drift av en mineralforekomst har man jo iallfall på grunneierens område skaffet seg en viss ro og er etter den nuværende lovgivning faktisk beskyttet mot spekulasjonsskjerpere. Hvis derimot mineralet gjøres mutbart etter bergverksloven blir jo de ganger som drives kringsatt av spekulasjonsskjerpere, som under beskyttelse av bergverksloven søker å skaffe seg uberettiget vinning på bekostning av den ofte tungt arbeidende bergverksindustri; ja selv de forekomster som man ellers kunne ha utdrevet i henhold til eksisterende avtaler med grunneierne kan spekulasjonsskjerperne legge sin døde hånd på.

Der skulle således for tiden ikke være noen grunn til å gjøre flusspatt til mutbart mineral, til hvilket resultat jo også hovedparten av de sakkyndige bergmestre m.fl. kommer.

Det er mulig at hele lovgivningen på dette felt må i støpeskjeen, men der er tegn til at statsmaktene har den oppfatning at konsesjonslovene allerede i tilstrekkelig grad oppfyller sin hensikt også på det bergmessige område, idet bergverksloven i stor utstrekning er overflødiggjort, - selv om der nok gjenstår bestemmelser i denne som kunne trenge revisjon. Proposisjon til ny bergverkslov forelå som bekjent allerede 1912. Den ble da av odelstinget besluttet ikke tatt under behandling og har siden ikke vært fremsatt påny.

Det skulle imidlertid som også ovenfor nevnt ikke være nødvendig med noen ny og særskilt forordning spesielt for flusspattens vedkommende akkurat nu. De nødvendige tidsmessige bestemmelser, såsom den ovenfor antydende avgift til grunneieren etc. eller at bergverkslovens §§ 40 og 41 om hjelpeavgift gjøres gjeldende, måtte kunne gis som tillegg ved meddelelse av konsesjon, som etter gjeldende lovgivning nu alltid er nødvendig.

Det viser seg da også at departementet forholder seg således ved meddelelse av konsesjon. Som eksempel herpå kan nevnes at i den konsesjon som vi har fått på ervervelse av Nedre Lasse-dalen Flusspattgrube (Landsverk) er det uttrykkelig i punkt 2. bestemt at "Driften på mineralforekomstene skal foregå bergmessig og skal være undergitt bestemmelsene i den til enhver tid gjeldende bergverkslovgivning angående drift av skjerp og gruber på mubare mineraler". Vårt selskap må således i og med konsesjonen sies å ha fått gjort gjeldende for seg bergverkslovens gunstige bestemmelser om hjelpedrifter §§ 40 - 41 (se også §§ 18-20) uten at vi behøver å forutsettes av mulige skjerpere på den grunn hvor vi har ervervet rett til flusspattuttagning.

Hva forøvrig nytten eller nødvendigheten av dannelsen av et monopolselskap for flusspattutvinning angår, skal bemerkes at det vel ville kunne ha sine fordeler for aluminiumindustrien å få full og hel disposisjonsrett over all den forefinnende flusspatt i landet, men det kan neppe være riktig overfor alle andre forbrukere av flusspatt. Det må erindres at under normale forhold finnes der ganske store avtagere av flusspatt utenom aluminiumindustrien, såsom glassverk, støperier og smelteverk som anvender den som flussmiddel, likesom det jo også kan komme andre anvendelsesområder.

Norsk Aluminium Company har fra tidligste tid søkt å skaffe seg den fornødne flusspatt til fremstilling av syntetisk kryolit for det tilfelle at bruken av naturlig kryolit av økonomiske eller andre grunner skulle bli hindret, og selskapet har også ved sin kontrakt med H. Bjørum sikret seg å få sin flusspatt konsentrert. Andre forbrukere dekker seg på lignende måte, dels ved egne gruber og dels ved leveranse fra andre eksisterende grubeforetagender.

Som det vil fremgå av det foren anførte har jo Staten selv full kontroll over alle forhold ved utvinning og distribusjon av flusspatt. Staten kan gjennom sine konsesjonsbetingelser meget bedre enn et monopolselskap vareta sine egne interesser og sørge for at andres interesser ikke blir skadelidende. Innfor et monopolselskap er det tvertimot fare for at de svakeres interesser vil bli trengt tilbake av de sterkestes interesser uten at Staten effektivt vil kunne hindre dette.

Hvis der ikke foreligger andre grunner enn hva der fremgår av de oversendte dokumenter, forekommer forslaget om dannelsen av et monopolselskap spesielt for flusspatt oss i høy grad påfallende og søkt. Et monopolselskap er som foran påvist helt unødvendig, og ville antagelig heller virke skadelig, samtidig som det betegner et fullstendig brudd med tidligere praksis på disse områder. - Under Statens kontroll vil nu som før det private initiativ på de forskjelligste områder kunne tilgodese sine interesser i full utstrekning til fremgang for landets næring.

Noen fare for at spesielt flusspatt ikke skulle komme landets industri tilgode foreligger oss bekjent ikke. Om nødvendig kan dette ganske enkelt ordnes med et utførselsforbud, som jo forøvrig allerede eksisterer. De få og små nødvendige dispensasjoner fra dette forbud av hensyn til de nuværende valutadisposisjoner for innførsel av ellers uerholdelige utenlandske produkter har jo departementet selv all kontroll over.

Det vil av foranstående fremgå at vi på det bestemtoste må fraråde at der fortiden utstedes noen særskilt forordning angående flusspatt enten det nu gjelder om å gjøre dette mineral mutbart eller det vedrører dannelsen av et selskap med enerett til

utvinning herav. Det går vel neppe an å fatte tilfeldige
bestemmelser om et enselt mineral uten å ta noesomhelst hensyn
hverken til gjeldende lovgivning eller de konsensuser disse
bestemmelser måtte dra etter seg for alle andre mineralers
vedkommende.

377/1177

Avskrift,

A/S NORSK ALUMINIUM CO.

Oslo, den 31. mai 1944.

Næringsdepartementet,
Bergverkskontoret,
O s l o.

Vedr. Ervervelse og drift av flusspattforekomster.

Vi bekrefter mottagelsen av departementets skrivelse av 9.2.44 med bilag og tillater oss for ordens skyld å fremkomme med nedenstående bemerkninger.

Av de til departementet dengang innkomne uttalelser konstaterer vi med tilfredshet at alle interesserte bedrifter hevder samme oppfatning som av oss fremholdt i vår skrivelse til Dem av 11.12.43, både med hensyn til spørsmålet om å gjøre flusspatt mutbart og om dannelsen av et monopolselskap. Nordisk Lettmetall A/S gir riktignok en svak anbefaling av at: "... det kanskje kunne være hensiktsmessig å gjøre dette mineral til gjenstand for muting."; men selskapet har bl.a. øyensynlig ikke vært oppmerksom på konsekvensene herav som alle de sakkyndige så sterkt påpeker.

Det ses at Norges Geologiske Undersøkelse, som vel må sies å representere landets høyeste sakkyndighet på dette felt, konkluderer sin klare og overbevisende uttalelse med en fullstendig avstandtagen fra de påtenkte foranstaltninger.

Det må vel hermed være konstatert at der ihvertfall for tiden ikke er noen som helst grunn til å treffe forføyninger av den art som er foreslått. Vi forstår også så vel Deres skrivelse til Justisdepartementet av 26.10.43, så vel som dennes svar av 19.1.44, således at de her omhandlede forslag ikke vil bli fremmet.

Senere har vi også mottatt avskrift av dipl.ing. E. Knudsens P.M. samt hans skrivelser av 31.3.44 så vel som en rekke supplerende uttalelser fra bergmestrene m.fl. med Deres oversendelsesskrivelser av 22.3 - 4.4 - to av 11.4 - 12.4 - to av 20.4 og 10.5.44.

Alle tilleggssuttalelser går jo ut på tilslutning

til vår oppfatning, nemlig at det ikke går an nu å løse spørsmålet om å gjøre flusspatt matbart helt ensidig uten å ta hensyn til konsekvensene. Forøvrig innrømmer jo også herr Knudsen at: "Saken er kommet i et annet lys med hensyn til det presserende i samme." Også de bergmestre som tidligere hadde betenkeligheter tar nu bestemt avstand fra en løsning av disse spørsmål på den foreslåtte måte.

Det skulle således være uforholdt å fremkomme med ytterligere bemerkninger fra vår side, men vi vil for ordens skyld ikke unnlate å gjendrive herr Knudsens anførsler til vår skrivelse av 11.12.43.

Enhver som leser vår skrivelse vil måtte innrømme at det er helt feilaktig når det sies at: "De to første sider omfatter her en juridisk diskusjon om spørsmål som ikke har noe med den foreliggende sak å gjøre." Der forekommer neppe en setning som ikke vedrører saken. Noen juridisk diskusjon om det foreliggende eller om andre spørsmål forekommer overhodet ikke i vår skrivelse. Den inneholder kun ugjengivelige fakta. Ved påvisningen av disse fakta har vi riktignok klargjort vanskelighetene og konsekvensene ved de foreslåtte tiltak; men samtlige meningsberettigede sakkyndige har jo også vært på det rene med disse vanskeligheter og konsekvenser.

Forøvrig skal bemerkes at når vi har funnet forslaget om dannelsen av et monopolselskap for flusspatt i høy grad påfallende og søkt, så er det av den grunn at hverken vi eller noen andre forbrukere av flusspatt nu har funnet en sådan foranstaltning nødvendig for dekningen av sitt behov. Det kan jo heller ikke påvises at noen interessert privat bedrift eller offentlig institusjon har beklaget seg over forholdene som de nu er, så meget mere som jo departementet allerede etter gjeldende lovgivning har anledning til å vareta både Statens og eventuelle private bedrifters truete interesser, således som påvist i vår skrivelse. Når det altså ikke har vært mulig å finne noen som helst grunn for de foreslåtte foranstaltninger, må det vel sies å være

et mildt uttrykk om man finner forslaget påfallende og søkt.

Med hensyn til flusspattspørsmålet i sin alminnelighet tillater vi oss å bemerke at vi går ut fra at departementet er fullt oppmerksom på at flusspattforekomstene i vårt land er så pass sparsomme at en eksport av vår råflusspatt eller produkter herav fortiden ikke kan tillates i nevneverdig utstrekning.

Vi går, som foran anført, ut fra at der etter de fremkomne uttalelser ikke vil bli truffet noen sådanne forføyninger som foreslått; men hvis der mot formodning skulle foretas ytterligere skritt i sakens anledning, ber vi om på forhånd å bli varslet forat vi i tilfelle skal kunne vereta våre interesser.

AKTIESELSKAPET
pr. NORSK ALUMINIUM COMPANY
J. R. Kittelsen

Avskrift.

Skrivelse av 22. desember 1943 fra Odda Smelteverk A/S til
Næringsdepartementet, Bergverkskontoret.

Deres ref: Jnr. Utg. 6641/43 I. A. L. J.
Ervervelse og drift av flusspattforekomster.

Vi kommer herved tilbake til Deres brev av 23. f.m. hvori De oversendte oss til uttalelse avskrift av skrivelse av 28. juli d.å. fra N.S. Ombudsmann for Næringslivet, herr Alf L. Whist, angående spørsmålet om å utstede en forordning om ervervelse og drift av flusspattforekomster. Saken var videre bilagt med avskrift av uttalelser fra landets 4 distrikt-bergmestre og direktøren for Kongsberg sølvverk.-

Av diplomingeniør Knudsens forslag sees at "staten må gripe inn for å sikre dette råstoff for den betydelige aluminiumsindustri vi må regne med i fremtiden". Som imidlertid det ørede departement er vel vitende om, er det flere industrier enn aluminiumsindustrien som er avhengig av dette råstoff, og som også bergmestrene fremholdt, vilde det være i høy grad ubillig om man skulle monopolisere dets anvendelse for en enkelt industrigren.

I vår bedrift er flusspatt en helt uundværlig katalysator ved fremstilling av kalkkvelstoff. Vårt normale behov, basert på full drift, dreier seg om ca. 100 tonn pr. måned ca. 90% vare, tilsvarende ca. 300 tonn råmalm med ca. 40% CaF_2 -gehalt, om vi enn under de nåværende forhold har mittet nøye oss med en vesentlig mindre tilsetning.

Produksjonen av flusspatt her i landet før krigen var forholdsvis liten, da kun endel av forekomstene ble drevet og bare få brudd var i stand til å levere høyprosentig vare. Vi dekket derfor tidligere vårt behov i det vesentligste ved import. Da imidlertid krigsforholdene etterhvert vanskelig gjorde og tilslutt stanset innførselen, ble spørsmålet om dekning av vårt behov for dette viktige hjelpestoff fra innenlandske kilder aktuelt, og vi gjorde derfor høsten 1941 avtale med et par grunneiere i Sandsvår om rett til utbryting av flusspatt på Aasland- og Landsverkforekomstene ved Sagrenda. Kontraktene gjelder fremdeles for et tidsrom av 10 år fremover. Arbeidet med undersøkelser og oppfaring ble straks igangsatt og skrider tilfredsstillende frem. Driften foregår under ledelse av stiger og med bergingeniør R. Støren, bestyrer ved Kongsberg Sølvverks Operasjons- og Hytteavdeling, som konsulent, og må følgelig ansees for å være i de beste hender.

I anlegget er allerede investert et betydelig beløp, og det er grunn til å tro at vi ved dette tiltak skal kunne dekke behovet for flusspatt til vår produksjon i Odda. Ennu har dette av forskjellige grunner ikke kunnet skje i full utstrekning, men ved velvillig imøtekommenhet fra de øvrige flusspattprodusenter i Kongsberg-distriktet, firma H. Bjørum, A/S Norsk Aluminium Company og Nordisk Lettmetall A/S, har det hittil lyktes oss å oppnå det nødvendige tilskudd.

I den utstrekning det lar seg gjøre blir den forholdsvis høyprosentige flusspatt ytterligere anriket ved sjøledning for direkte anvendelse som stykkmalm, mens den lavprosentige råmalm plus småtyet forutsettes anriket til høyprosentig ved flotasjon, hvorom vi har en avtale med Sagrenda Verk (firma H. Bjørum). Flotasjonsverket har ennå ikke tilstrekkelig kapasitet til å motta alle oppdrag, men vi forstår at der arbeides med utvidelsesplaner.-

Vi har ikke villet unnlate å forutskikke ovenstående bemerkninger for å vise hvilken betydning saken har for vår bedrift og hvilket arbeide vi har nedlagt på projektet, idet vi formoder det ærede departement vil være enig med oss i at vi ikke uten videre kan sjaltes ut til fordel for andre forbrukere.

Hva angår spørsmålet om å gjøre flusspatt til mutbart mineral kan vi ikke personlig uttale oss med større sakkyndighet, men vår egen erfaring med hensyn til ulempene ved fri skjærping er iallfall inngående nok til at vi på det alvorligste må henstille at der ikke blir tatt noe overilet skritt. Ved avtale med grunneierne bl.a. om en årlig avgift har vi skaffet oss ro og fred til å drive vår forekomst, og vi kan ikke innse at det kan være til noen fordel for andre enn "rundskjerpere" at der gis adgang til og lovlig beskyttelse for inntrengen på de av oss disponerte rettigheter.

Vi forstår at den rett som bergloven av 1842 ga til fri muting, den såkalte førstefinnersrett, i årenes løp har ført til en beklagelig utarting, og at lovens bestemmelser i så høye grad likefrem har virket mot sin hensikt, som jo skulle være å bidra til å fremme bergverksdriften her i landet ved å etablere legale forhold. Førstefinnersretten var formentlig opprinnelig tenkt knyttet til funnet av nye tidligere ukjente ortsførekomster, men ideen må vel sies å være blitt forfusket når profesjonelle skjerpere og spekulanter i ly av bergloven gir seg av med å anmelde eldre funn, forlatte skjerp, nedlagte gruber eller ennå ikke undersøkte reserveforekomster tilhørende tidligere bergverk. Det meddeles oss at denne virksomhet har vart til overordentlig stor skade for bergverksdriftens sunde utvikling. Forholdene vilde sannsynligvis ytterligere forverres om man nu dessuten skulde begynne å løse på de ifølge bergloven innarbeidede regler for hvilke mineraler er mutbare ved å erklære flusspatt for mutbart mineral, idet vi frykter for at dette vilde trekke med seg andre mineraler som vi bruker i vår produksjon og som mineralisk står i samme klasse som flusspatt, eksempelvis kalksten. Det fremgår også av en del av de sakkyndiges uttalelser at de regner med en sådan konsekvens som naturlig og nødvendig. Vi kan imidlertid ikke se noen nytte herav hverken for oss eller for industrien i det hele.

Vi må derfor på det alvorligste fraråde at flusspatt erklæres for mutbart mineral, da der hertil ikke kan sees å foreligge særskilt vektige grunner. Da behovet melte seg, stod nemlig allerede de forekomster som finnes i landet til disposisjon, og en fortsatt leting således overflødig.

Hva dernest angår dannelsen av et monopolselskap vil det av ovenstående opplysninger fremgå at det selv under krigstiden med derav følgende vanskeligheter med å skaffe arbeids-hjelp, maskineri og materiell har lyktes oss så noenlunde å holde oss med en begrenset tilførsel av flusspatt, og dette er skjedd under sund konkurranse med andre forbrukere uten noen kunstig selskapsdannelse. Under normale forhold vil selvfølgelig produksjonen kunne økes og bli betydelig billigere ved innførelse av hensiktsmessige driftsforhold med dertil egnet maskineri m.v. Selv om vi skulde bli forundt en liten plass i det store produksjonsselskap ville vi ikke føle oss betrygget, idet vi frykter for at våre interesser vilde bli skjøvet i bakgrunnen, så meget mer som våre interesser ikke på et hvert punkt faller sammen med f.eks. aluminiumindustriens når det gjelder flusspatt, idet vi tildels har andre fordringer såvel til råstoffet som det ferdige produkt. Vi kan derfor ikke gi vår tilslutning til planen om dannelsen av et produksjonsselskap med enerett til utbryting

og fordeling av all flusspatt her i landet.

Forslaget sees i vare fremkommet på initiativ av diplomingeniør E. Knudsen i A/S Nordag, angivelig på vegne av aluminiumindustrien. Da imidlertid A/S Norsk Aluminium Company har uttalt seg mot planen, forstår vi at det er A/S Nordags kommende behov som i første rekke skal søkes dekket ved denne ekstraordinære foranstaltning. Etterat herr Knudsens forslag fremkom, har imidlertid A/S Nordag foretatt en betraktelig reduksjon i sin anleggsvirksomhet, hvorfor behovet vel ikke tilnærmelsesvis vil bli det samme som opprinnelig beregnet. Vi har likeledes brakt i erfaring at Nordisk Lettmetall A/S i mellomtiden har overlatt A/S Nordag sine Lassedalen flusspattforekomster ved Saggrønda. Formentlig har da hele saken ikke den samme aktualitet som før.

Av de tilsendte bilag fremgår at bare en av bergmestrene uforbeholdent har gått inn for planen. Ellers er oppfatningen den at det ikke går an å monopolisere dette mineral for en enkelt industrigren. Majoriteten har betenkeligheter ved å etablere det foreslåtte produksjonsselskap, og Bergmesteren for Østlandske distrikt fraråder i det hele tatt å erklære flusspatt for nyttbart mineral. Ved avgjørelsen av spørsmålet må disse sakkyndiges uttalelser tillegges den største vekt.

Etter vår mening kan ingen berettigede interesser være skadelidende ved at saken ihvertfall utsettes til etter krigen. Både vil man da kunne beregne behovet for den kommende fredsproduksjon, og man vil få nærmere oversikt over hvilke kvantiteter man kan regne med for import. Ennu er der sikkert betydelige reserver flusspatt utenlands for komplettning av det behov som måtte foreligge utover de emngder som kan øses av egne kilder, og aluminiumsindustrien vil formentlig også igjen kunne få tilførsel av kryolitt.

I mellomtiden er der ingen fare for at der skal bli drevet rovdrift på de innenlandske forekomster som derved skulde bli ribbet ved ufornuftig drift, og at en regulering av den grunn skulle være påkrevet. De grupper som nu driver utbryting borger for at driften foregår etter fullt forsvarlige bergverksmessige prinsipper, og de enkelte forbrukeres behov kan ikke reduseres uten betydelig skade. Staten har på sin side kontrollen med at der ikke skjer noen eksport til skade for innenlandske interesser.

pr. pr. Odda Smelteverk A/S

Odda den 22. desember 1943.

ODDA SMELTEVERK A/S

Odda, den 15. april 1944.

Næringsdepartementet,
Bergverkskontoret,
Oslo.

Ervervelse og drift av flusspattforekomster.

Vi erkjenner mottagelsen av det berede departementets skrivelse av 30. f.m., 4., 11. (2) og 12. ds. med bilag.

Det fremgår at dipl.ing. Knudsen i sitt brev til departementet av 31. f.m. har beriktiget sine tidligere feilaktige opplysninger om Saggrenda Verks flotasjonskostninger på vår råmalm. Herr Bjørum har følt seg i høy grad touchert over at det i en fremstilling til en offentlig myndighet er fremsatt påstander om at han skulle ha beregnet ulovlige og utilbørlige priser for flotasjonsbehandling av vår malm.

Imidlertid kommer herr Knudsen i sitt ovennevnte brev til departementet med følgende uttalelse:

"Det skulle selvsagt ikke være tillatt at Odda under de nåværende arbeidsforhold får lov til å holde en arbeidsstokk på ca. 20 mann i sin egen grube, når verket i dag for en betydelig rimeligere pris kan få flusspatt tilstillet Saggrenda Verk i alle ønskede kvaliteter og med gehalter som fullstendig dekker gehaltene fra Oddas eget foretagende."

En slik uttalelse tør bero på ubekjennskap med det stadium hvorpå vår flusspattdrift i det hele tatt befinner seg. Som det vil fremgå av vårt brev av 22/12 f.å. har vårt selskap for å sikre sitt behov av flusspatt for produksjon av kalkkvelstoff nu i ca. 2½ år drevet omfattende undersøkelses- og oppfæringsdrift på flusspattforekomster i Øvre Sandsvær, nemlig på Aasland- og Landsverkfeltet. De anbrudd i Aaslandforekomsten som krevet synkdrift måtte

imidlertid foreløpig innstilles på grunn av vannsykhet og mangel på adgang til elektrisk kraft. Landsverk-forekomsten opptrer imidlertid i et så bakket terrang at feltorter kan drives.

Som en følge av at det hittil praktisk talt utelukkende er drevet undersøkelses- og oppfaringsarbeider, altså med liten malmproduksjon, må grubeutgiftene regnet pr. tonn utbrutt malm for tiden bli forholdsvis høy. Vi skulle tro at ing. Knudsen også har gjort den samme erfaring ved oppfaringen av Lettmetalls (nu Nordags) flusspattforekomster i Saggrenda. Når nu avbygning av det over feltorten liggende ertsparti kan foregå ved strossedrift, vil den produserte malmmengde pr. dagsverk selvsagt stige, og utgiftene pr. tonn tilsvarende redusert. Alt tatt i betraktning, er det ingen grunn til å tro at vi under normal drift ikke skulle kunne produsere flusspattmalm fra våre brudd like billig som Nordag.

Da vårt selskap opptok arbeidet i Saggrenda høsten 1941 var Lettmetall allerede forlengst igang med oppfaring av sine forekomster, men var på det tidspunkt ikke interessert i salg av flusspat, idet den beregnede produksjon formentlig i sin helhet ville medgå til selskapets eget forbruk på Herøya og Nordags øvrige anlegg annetsteds. Lettmetall gjorde endog henvendelse til oss om å få overlatt våre rettigheter i Aaslandfeltet. Det var først etter de senere begivenheter på Herøya, og etter at Nordag innstillet en rekke av sine anlegg, at selskapet kom på markedet som leverandør av flusspatt, og vi har da også kontrahert et betydelig kvantum fra Lassedalen til komplættering av vår egen produksjon.

Imidlertid formoder vi at det nære departement vil være enig med oss i at en gang påbegynt vil det ikke være hensiktsmessig momentant å innstille våre egne undersøkelses- og oppfaringsarbeider, selv om forholdene nu har utviklet seg derhen at Nordag kan tilby flusspatt for salg. Arbeidene bør i hvertfall pågå til de i forekomsten stående mengder malm og dens anvendelighet for vår produksjon er konstatert. De 20 mann som er beskjeftiget hermed, kan etter vår mening neppe spille avgjørende rolle for arbeidsforholdene.

ODDA SMELTEVERK A/S

Avskrift.

NORDISK IETTFETALL A/S

Oslo, 24. november 1943.

Næringsdepartementet,
Bergverkskontoret,
O s l o.

Ervervelse og drift av flusspatforekomster.

I anledning av det erede Departements skrivelser av 11. ds. tillater man seg å uttale følgende:

Flusspat er blitt et meget viktig råstoff i de senere år for fremstilling av forskjellige slags aluminiumfluorforbindelser, som benyttes bl.a. ved fremstilling av aluminium. Produksjon av aluminium er som bekjent sterkt øket hele verden over.

Flusspat har også interesse for en rekke andre fabrikkasjoner og smelteprosesser om enn det ikke kan sies at flusspaten her har samme betydning som for aluminiumindustrien.

Av ovenfor nevnte grunner må man regne med at det vil bli stor etterspørsel etter flusspat i fremtiden, og at dette mineral her i Norge vil få en særlig interesse når det gjelder å forsyne den norske aluminiumindustri med fluorider som f.eks. kryolith.

De flusspatforekomster som man hittil kjenner i Norge er få i antall og sterkt begrenset, og det kunne kanskje være hensiktsmessig å gjøre dette mineral til gjenstand for muting for derved å stimulere skjerpearbeide og øke interessen for å finne nye forekomster.

De hittil største og kvalitativt beste flusspatforekomster ligger i Kongsberg-distriktet, og der er allerede 5 forskjellige selskaper og enkeltpersoner som driver der. Som forholdene ligger an i øyeblikket, er avsetningen minimal. Dette vil sannsynligvis i fremtiden bli anderledes, idet man for det første da vil ha muligheten for eksport av flusspat om dette er ønskelig og likeledes

få etablert anlegg innen landet som kan foredle flusspaten til aluminiumfluorider brukbare for den norske aluminium-industri. For dette er nærmere klarlagt, er det vanskelig å uttale seg om der fra myndighetenes side burde gjøres noe med hensyn til retningslinjer for den mest rasjonelle utnyttelse av forekomstene.

NORDISK LETTMETALL A/S

10
Avskrift.

Skrivelse av 18. desember 1943 fra H. Bjørum til Næringsdepartementets Bergverkskontor.

J.nr. 6378/43 I

Ervervelse og drift av flusspattforekomster.

Angående Næringsdepartementets brev av 11. f.m. med bilag, hvor jeg anmodes om å gi en uttalelse, tillater jeg meg nedenfor å fremkomme med en sådan.

Med hensyn til spørsmålet om å gjøre flusspatt til et mutbart mineral må jeg ganske kort, ut fra min erfaring, uttale at en ordning med grunneierne har vært en meget god og ønsket ordning i de tilfeller som jeg kjenner til. I praksis ville det, så vidt jeg kan forestå, medføre de største vanskeligheter og uberegnelig konsekvenser å gjøre flusspatt til et mutbart mineral, således som det også fremgår av bergmestrenes uttalelser.

Min uttalelse for øvrig må nødvendigvis forme seg som en redegjørelse for det arbeid som jeg hittil har utført med flusspatt og en klarleggelse av de deler av min virksomhet, som Kongsberg sølvverk gjør hentydning til i sin uttalelse av 24/9-1943.

De få eksisterende norske flusspattforekomster har vært i drift lenge og har vært drevet på en økonomisk basis. I fristid dekket de en vesentlig del av det norske behov. Atskillig flusspatt ble dessuten eksportert, det meste til Sverige, men også til England og andre land. Den flusspatt som da ble utdrevet, var kun høyprosentig vare i stykker og grus.

Undertegnede har drevet Jonsknuten Flusspattgrube, leid av Kongsberg sølvverk, fra 1937. Jonsknuten kan foreløbig betegnes som en mindre forekomst, men den har vært i jevn drift. Gruben er oppfaret i 3 etasjer, og den lengste stoll inn i feltet er nå over 100 m. I en periode, da det var anledning til å få drivstoffer, ble der drevet maskinelt. Det har også vært på tale å få opplagt elektrisk kraft, men dette har ennå ikke latt seg realisere. Driften har hele tiden foregått bergmæssig under ledelse av en stiger og også forøvrig under fagmæssig tilsyn. Transporten har vesentlig vært besørget med biler om sommeren.

Senere ble flusspattforekomsten i Øvre Lassedalen ervervet av undertegnede i samarbeid med Aktieselskapet Norsk Aluminium Company med tanke på å få igangsatt drift her. Denne forekomst ble senere overtatt av A/S Nordag.

Nu drives Nedre Lassedalen flusspattgrube i samarbeid med Norsk Aluminium Co. Dette felt er oppfaret. Der er anlagt bilvei. Silo, skoldhus og maskinhus er under oppføring, og alle forberedelser er truffet for maskinell drift, som skal igangsettes med det første. Der regnes med en produksjon av 4/5000 tons rågods pr. år. Flusspatten blir fraktet med egne biler direkte til flotasjonsverket. Driften foregår under ledelse av en overstiger og en stiger og med regelmessig konsulenttilsyn.

Det ble allerede under driften av Jonsknuten grube klart for meg at drift og salg av kun høyprosentig stykkflusspatt var en uøkonomisk utnyttelse av flusspatten. Der måtte dras omsorg for også å kunne utnytte den lavprosentige flusspatt. Av denne grunn bygget undertegnede allerede i 1939 et flotasjonsverk for flusspatt på Saggrenda, sentralt beliggende for utnyttelse av distriktets flusspattforekomster. Verket er etter hvert blitt bygget ut til et moderne flotasjonsverk med to sideordnede aggregater, stor nok til å besørge flotasjonen av

et normalt behov for norsk flusspattkonsentrat. Verket er bygget etter tegning av firma Ferd. P. Enebørg, og den første flotasjon og flere senere forsøk er blitt utført og utføres stadig i nøie samarbeide med dette firma. Både den tekniske daglige ledelse av mitt verk og arbeiderne er vel oppøvet i det spesielle flotasjonsarbeide. Der er eget laboratorium, som følger alle forsøk og den daglig drift med analyser. Der er prøvemølle og prøveflotasjonsseller for hurtig å kunne utføre forsøk, og der er eget verksted, som foretar almindelige forefallende reparasjoner. Ved velvilje fra Kongsberg sølvverks side er reparasjoner og en del nyanskaffelser blitt utført ved Sølvverkets verksted.

Flotasjonsverket har en langsiktig kontrakt med Norsk Aluminium Co. for levering av dette selskaps behov for flusspattkonsentrat. I tillegg hertil har Odda Smelteverk i de siste år fått dekket det aller vesentligste av sitt behov for høyprosentig flusspatt fra mitt verk. I 1943 er dessuten blitt utført flotasjon av Odda Smelteverks egen råflusspatt. Det er meningen at Odda Smelteverk også heretter skal få sitt behov dekket fra Saggrenda Verk. Denne levering av flotert flusspatt, som vesentlig har vært dekket fra Jonsknuten flusspattgrube, har vært helt nødvendig for Odda Smelteverks fortsatte drift.

Spesielt har der vært arbeidet meget med å få prøvet de forskjellige flusspatttypers flotasjonsegenskaper, og der er vunnet gode erfaringer på dette område, som vil komme den fremtidige flotasjon til del. Der har ennvidere vært utført større flotasjonsforsøk for Nordisk Løtmetall A/S og for øvrig forsøk med flusspatt fra Øvre Lassedalen. Store forsøk har dessuten vært utført med apatitt og andre mineraler.

Kongsberg sølvverk har tidligere vist interesse og forståelse for arbeidet ved Saggrenda Verk, men i anledning av den uttalelse som nu er fremkommet fra Kongsberg sølvverks side og som jeg står uforstående overfor, må jeg anføre følgende:

Der har ikke fra Kongsberg sølvverks side vært rettet noen henvendelse til meg om priser, og jeg ser ikke hvilken forbindelse uttalelsen fra Kongsberg sølvverk har med det som der skal svares på. Når det anføres at Odda Smelteverk betaler kr. 50.- pr. tonn inngående gods, er dette ikke korrekt og virker meget misvisende. For et enkelt forsøk, som der formentlig hentydes til, er prisen beregnet pr. skift, da flusspattens innhold og flotasjonsegenskaper på forhånd var ukjent. Påsetningen måtte nødvendigvis bli liten, og prisen pr. tonn inngående gods nødvendigvis høy. Dette har selvsagt intet å gjøre med en almindelig flotasjonspris. Jeg henviser for øvrig til Odda Smelteverks uttalelse, som vedlegges.

Driften ved de av meg kontrollerte felter har heller ikke på noen måte har vært kritisk, som det også anføres. Jeg henviser til min uttalelse ovenfor.

Når det ennvidere anføres at Saggrenda Verk "har forsøkt flotasjon", så vil det forhåpentlig med tydelighet fremgå av ovenstående at dette heller ikke er korrekt uttrykt. Der har vært utført regelmessig flotasjon i noen år, i den utstrekning som tilgangen på råflusspatt har gjort det mulig. Ved de foreberedelser som nu er truffet, vil der kunne regnes med jevn påsetning av flusspatt.

Heller ikke den flusspatt som jeg har drevet fra Jonsknuten, er blitt dyr, således som Kongsberg sølvverk anfører. Før krigen ble flusspatten levert til endog meget lav pris, nemlig kr. 30.- å kr. 40.- pr. tonn, og senere til den av Prisdirektoratet fastsatte pris. Jeg har senere for øvrig også levert flusspatt til Kongsberg sølvverk, som selv vil kunne kontrollere prisene.

Jeg har med mine ovennevnte uttalelser ment å påpeke at det ikke er nødvendig for staten å gripe inn for å sikre flusspattforekomster og at det heller ikke er nødvendig med et statskontrollert selskap til fremme av flusspattdriften. De forekomster som nu er i drift, er først blitt undersøkt av private, og der er også av private dratt omsorg for den mest økonomiske utnyttelse av flusspatten. En stor del, ihvertfall, av industriens behov for flusspattkonsentrat blir nu dekket fra Saggrenda Verk, hvis kapasitet ennå ikke har vært fullt utnyttet. Der har forøvrig ikke meldt seg noe behov som ikke er blitt dekket, og skulle det skje, er det heller intet i veien for at mitt flotasjonsverk kan utvides.

De nu kjente flusspattforekomster inneholder neppe så store mengder at man ikke vil være best tjent med å husholdere med forrådet, for også å ha noe å levere i fremtiden. Å investere stor ny kapital i flusspattdrift skulle derfor ikke synes påkrevd. Det er sannsynlig at private vil kunne produsere vesentlig billigere enn et statskontrollert selskap. Dette er viktig også av den grunn at man i fremtiden må regne med konkurrerende tilbud av flusspatt fra utlandet.

Avskrift.

BERGMESTEREN
i
ØSTLANDSKE BERGDISTRIKT

Næringsdepartementet,
Bergverkskontoret,
O s l o.

Forordning vedr. erhvervelse og drift av flusspatforekomster.

Der henvises til det nævnte Departements skrivelse av 17. september d.å. med diverse bilag angående rubr.sak.

I henhold til den norske lov om bergverksdriften er alle metaller og ertsar med unntagelse av myr- og sjømalm gjenstand for muting.

En almenngyldig definisjon av erts er vanskelig å gi hvorfor andre lands nyere bergverkslove har sløffet betegnelsen "erts" og oppregner de metaller hvis tilstedeværelse gjør et mineral til en mutbar erts. Lettmetallene inngår ikke i disse metaller og såfremt kalsium - (Ca) - forbindelser skal gjøres mutbare vil dette kunne medføre mange uløper. Mineraliet flusspat (CaF_2) inneholder kalsium (Ca) og fluor er ikke regnet som en erts; skal dette mineral gjøres mutbart, vil formentlig også kalkstein (CaCO_3) komme i samme kategori og utvinning av kalsium kan også i fremtiden unnergå sådanne endringer at en grunneier et år sier hva en annen et annet år kan tillegne seg ved muting.

Ved flusspatens anvendelse i aluminiumsindustrien er det jo ikke metallet kalsium der skal utvinnes; flusspat anvendes som bekjent etter en behandling som tilsetts for å gjøre elektrolyten mere lettflytende og kan således kun betraktes som et hjelpeprodukt. Et lignende resonnement vil da også lett kunne føres for andre hjelpeprodukter og grunnlaget for bergverksloven vil etterhvert kunne bli så svevende at det nærsagt vil bli umuligt å kunne skjelne mellom mutbare og ikke mutbare stoffer.

Her i Norge har flusspat vært produsert ved Tveitstá gruve i Tellemark samt periodisk i Kongsbergfeltet, hvor Kongsberg Sølvverks forekomst i Johnsknuten og et par foretagender i Lassedalen har vært i gang en del år. Selv om

driften av disse forekomster ikke har vært særlig omfattende, har de dog gitt grunnlaget for en lokal virksomhet og ettersom de forskjellige forbrukere anvender flusspat av varierende gehalt vil formentlig en ensartet behandling også i fremtiden av rågodset være lite hensiktsmessig.

Et forlangende om at alle flusspatprodusenter skal slutte seg sammen til et produksjonsselskap som får overdratt enereetten til utvinning av flusspat her i landet, forekommer meg å være et sterkt inngrep i denne næringsgren. Flusspat anvendes jo forøvrig i andre virksomheter enn aluminiumsindustrien og selv om et produksjonsselskap vil søke å dekke de forskjellige forbrukeres behov, vil driftsutgiftene ved et sådant selskap komme til å ligge på et adskillig høyere nivå enn ved et lite privat foretagende. Det kan derfor ikke være i de nuværende forbrukeres interesser å gjøre en forandring i de bestående forhold.

I henhold til ovenstående vil jeg derfor fraråde at mineralet flusspat erklæres for nyttbart mineral.

Oslo, den 4. oktober 1943.

ØSTLANDSKE BERGMESTEREMBEDE

192/1944

Avskrift.

BERGVESTEREN

i

ØSTLANDSKE BERGDISTRIKT

Næringsdepartementet,

Bergverkskontoret,

O s l o.

Ad Ervervelse og drift av flusspatforekomster.

Det henvises til det med det ærede Departements skrivelse av 22. mars 1944 oversendte P.M. fra dipl. ing. Emil Knudsen angående ovennevnte sak og tillater man seg i den anledning å meddele:

Å gjøre mineralet flusspat til et kutbart mineral vil nødvendigvis medføre en hel revisjon av bergloven så fremt det er hensikten å sikre seg adgang til alle landets flusspatforekomster. Flusspat kan selvsagt forekomme så vel i innmark som i utmark, og i innmark er all skjerpning forbudt etter bergloven - med mindre man oppnår grunneierens samtykke til å undersøke forekomsten.

Et produksjonsselskap som får eneretten til utvinning av alle flusspatforekomster innen landet kan derfor ikke erverve forekomster i innmark uten grunneierens samtykke i henhold til gjeldende berglov.

Etter de foreliggende uttalelser er man jo overalt tidligere kommet til en ordning med grunneierne angående flusspatforekomster på privat grunn og en sådan fremgangsmåte må formentlig også føre frem for andre felter som ennå ikke er i drift.

Hva de særskilte forekomster angår så står flusspatforekomsten i Lassedalen i en særstilling. Den store brecciegang som kan påvises over meget lange strekninger fører kun flusspat innen bestemte partier. Nærmere Saggrenda fører forekomsten stedvis ren kalkspat og flusspatføringen er for en vesentlig del knyttet til det sentrale parti - Blårudfeltet - idet en større konsentrasjon av flusspat begynner et stykke syd for Blårudfeltet og for-

mentlig er ikke feltet så meget undersøkt at man med sikkerhet vet hvor lang feltutstrekningen er på dette malmførende parti eller hvordan forekomsten forholder seg mot dypet. Over store deler av brecciegangen er flusspatimpregnasjonen så fattig at den ligger under den økonomiske brytningsgrense og formentlig må man senere innrette seg etter verdensmarkedets priser og ikke opprettholde en produksjon som er tapbringende.

Ved andre steder f.eks. ved Tveitestå flusspatgruve i Telemark er jo forekomstene av en helt annen karakter enn i Lassedalen, idet man her tildels har brutt på rene gangmasser med opptil et par meter ren flusspat og hvorfra produksjonen holder 85 % CaF_2 for stykkspat og ca. 75 % CaF_2 for grus og singel. At en forekomst som denne kan drives billigere ved en privatmann enn av et større produksjonsselskap er utvilsomt. Det er mulig at forekomstene i Saggrenda distriktet med fordel kan drives av et produksjonsselskap av samtlige interessenter, men at dette også skal kunne overta og drive andre forekomster, tildels små foretagender, rundt omkring i hele landet vil formentlig ikke medføre fordeler for forbrukerne.

ØSTLANDSKE BERGMESTEREMBEDE

Oslo, den 23. mars 1944.

BERGVERKSVERKEN

i Trondheimske distrikt,
Trondheim.

Trondheim, 5. november 1943.

Næringsdepartementet,
Bergverkskontoret,
Oslo.

Erhvervelse og drift av flusspatforekomster

Dette nære Departement har sendt meg avskrift av skrivelse av 28/7 1943 med bilag av hr. direktør Alf L. Whist og hr. direktør E. Knudsens forslag vedkommende flusspatforekomsters utnyttelse for landets aluminiumsindustri.

Flusspat er, som det er fremhevet, et meget viktig råemne som tilsetts ved fremstilling av aluminium.

Videre kan dette produkt også i fremtiden få betydning og anvendelse ved oppslutning av silikater til utnyttelse av silikates innhold.

Endelig benyttes flusspat som en verdifull slaggtilsetts ved mange smelteprosesser, hvor det gjelder å få en passe lettflytende slagge.

Flusspat har således en mangesidig betydning og anvendelse, så det kan ha sine betenkeligheter å monopolisere dets anvendelse for en enkelt industrigrøn.

I Trondheimske bergdistrikt forekommer meg bekjent ikke flusspatforekomster av drivverdig betydning. For dette distrikts vedkommende skulle forslaget ikke ha noen økonomisk interesse.

Jeg kan være enig i forslaget om å erklære flusspat som et nutbart mineral, men staten må sørge for å finne en ordning således at forbrukerne kan få skaffet seg dette viktige og nødvendige produkt uten altfor store vanskeligheter.

TRONDHEIMSKES BERGVERKSVERKEN
TRONDHEIM

A v s k r i f t

BERGMESTEREN I TRONDHEIMSKE DISTRIKT
TRONDHEIM

Trondheim, 4. mai 1944.

Næringsdepartementet.

Ad ervervelse og drift av flusspatforekomster.

Det arede departements skrivelse med samtlige vedlegg i saken om ervervelse og drift av flusspatforekomster har jeg motatt.

Jeg har nøyе gjennomgått de forskjellige innlegg i saken og forsøkt å orientere meg i dens mange og forskjellige konsekvenser.

Utvidelse av mutingsretten til å gjelde også for flusspat med mulighet i fremtiden å få kalkstein, kvarts, glimmer, apatit, grafit m.m. inn under mutbare mineraler, vil si at eiendomsretten til disse mineraler overføres fra grunneieren til Staten. Dette berører eiendomsretten til grunnen og odelsretten på det nøyeste og vil, om det gjennomføres, komme til å få en meget stor betydning for bøndene, grunneierne og hele samfunnet.

En har lange vært oppmerksom på at jorden med grunnen ikke måtte bli noen spekulasjonsvare, og en har søkt å motarbeide denne tendens, da det må anses for å være skadelig, både for bonden og for den som driver jorden og for samfunnet i det hele.

Utvides mutingsretten, tar Staten eiendomsretten til vedkommende mineral og tilbyr hvem som helst på visse betingelser å spekulere i de muligheter som mineraler har i handel og vandel.

Deler av grunnen vil hermed bli spekulasjonsobjekt i utpreget grad. En kan uttrykke det således at ved en så sterk utvidelse av mutingsretten, vil en snart komme dithen at en ikke vet hvor bergloven ender og eiendomsretten begynner.

Ervervelse av flusspatfelter skulle kunne foregå som hittil ved direkte forhandlinger med grunneieren eller hans rettsinnehaver, således som det hittil har foregått ved ervervelse av kalksteinsfelter, kvartsfelter, feldspatforekomster m.m.. Dette har vært en både enkel og fremkommelig vei og en grei ordning. Det er intet i veien for at dette kan tilpasses for flusspatfelter.

Staten bør imidlertid innføre konsesjonsplikt for ervervelse, drift og omsetning av alle disse mineraler og bergarter, så ervervelsen, driften og omsetningen kan komme inn under tilsyn og kontroll av Staten.

Det er forløpstrinnført konsesjonsplikt for kalkfelter på over 100 000 tonns størrelse. Konsesjonsordningen synes å virke tilfredsstillende overalt hvor underskrevne har hatt anledning til å se ordningen praktisert. Den har vært tilfredsstillende og grei både for ervervelsen, driften og omsetningen. Alle parters interesser kan tilgodeses gjennom konsesjon av Staten.

For flusspat kunne det bli nødvendig og formålstjenlig at Staten ved konsesjonen betinget seg en viss del av produksjonen til rimelig pris for å kunne hjelpe forbrukere som ellers ikke kunne skaffe seg varen. Dessuten kan en ved hjelp av konsesjonen pålegge plikt til samarbeide både med Staten og andre produsenter til løsning av oppgaver som er av felles interesse.

En har ingen tro på at et monopol vil skaffe forbrukerne billig flusspat. Et monopolselskap med enerett for hele landet er en meget betenkelig sak og en kan ikke tilråde dette.

Landbruksdepartementet burde få adgang til å uttale seg om utvidelse av mutingsretten.

Saken synes ikke å være tilstrekkelig utredet og undersøkt. Det trenges en oversikt over landets kjente flusspatreserver, som bergmesteren i Finnmark foreslår.

Hens forslag om å utsette saken til etter krigen vil jeg gi min tilslutning, for å undgå at det fattes beslutninger som kan bli til skade for landet og forbrukerne.

Etter det ovenstående og det som hittil foreligger i saken må jeg konkludere med å fraråde det ørede departement å utvide mutingsretten til å gjelde flusspat.

Jeg vil anbefale at der innføres konsesjonsplikt for ervervelse, drift og omsetning av flusspat. Heller ikke kan jeg støtte planen om et monopolselskap for flusspat.

På grunn av de mange innlegg, som nu er kommet i saken har jeg måttet frafalle mitt første standpunkt i skrivelse av 5. februar 1943 hvor jeg gikk ned på å tilråde mutingsretten utvidet til også å gjelde flusspat.

Ærbødigst

TRONDHEIMSKKE BERGMESTEREMBETE, TRONDHEIM

A. KVALHEIM

(sign).

den 30.mars 1944.

J.183/44.
R/RS.

Næringsdepartementets bergverkskontor.

O s l o.

Erhvervelse og drift av flusspatforekomster.

Den ironiske bemerkning som herr ingeniør Knudsen har funnet det passende å gjøre for øyensynlig å neutralisere bergmesterens uttalelse av 24/9.43 gjelder følgende avsnitt i samme: " En kan ikke være enig i at det blir gitt et bergverksselskap noen enerett. Dog tror en at et selskap som det foreslåtte nokk ellers kan få en gavnlig virksomhet." En understreker her de to ord som er betydningsfulde i denne forbindelse, men som herr Knudsen åpenbart har oversett.

Det fremgår av herr Knudsens uttalelse på side 5 i hans annet innlegg i denne sak at han må ganske ha misforstått bergverkslovens sjette kapitel.

"Skjerping" og "fristning" er to helt forskjellige ting og har intet med hverandre å bestille.

Det er riktig at bergmestrene meddeler fornyet frist, så lenge lovlig begrunnelse herfor er tilstede. Men for det tilfelle at en interessent muter og holder i hevd ved fristbevilning en anvisning alene i spekulasjonssyemed vil sikkert vedkommende bergmester nekte ham fornyet frist så fremt det fremstår en ny mann som muter den samme anvisning og har til hensikt og stiller sikkerhet for at han vil sette drift i gang på den.

W. Rasmussen.

523/1943.

den 24. sept. 1943.

R/RS.

Næringsdepartementets bergverkskontor,

O s l o.

Erhvervelse og drift av flusspattforekomster.

Med henvisning til departementets skriv av 17. ds. gis nedenstående uttalelse.

Ad pkt. 1.

Loven inneholder ingen bestemmelse om hvad der forstås med metaller og ertser og heller ikke noe om det p praksis gangbare skille mellem erts og mineral.

Det forekommer bergmesteren at ordlyden i punktet ikke er helt klar. Skal mineralet flusspatt bli gjort til gjenstand for muting bør det med én gang fastslås at hermed siktes ikke bare til den direkte muting, men at det i bergrettslig henseende skal forholdes dermed som med en erts. Punktet bør derfor kanskje rettere redigeres således: "Som metaller og ertser skal også mineralet flusspatt underkastes bestemmelsene i bergverks- og konsesjonsloven".

Saken er imidlertid ikke så enkel som den kan se ut til. Således finnes det i Tysfjordområdet feltspattforekomster som også fører flusspatt. Det har hittil vært utskeldet og solgt en del av denne vare. Men produksjonen derav kan sikkerlig økes betraktelig ved en mere tidmessig drift. Hvis flusspatt skal inngå under bergverkslovgivningen vil en eventuell muter komme i konflikt med eieren av bruddene. Derneft må han avfinne seg med grunneierne.-

Dette var et eksempel.

Et annet kan hentes fra Jernlien gruve i Efjord, Lødingen herred. Det er en jernmalforekomst med en ganske pen flusspattføring nær dagen. Også her kan det komme til å oppstå lignende kjedeligheter. - Men vanskelighetene kan jo overvinnes.

Ad pkt. 2.

Intet å bemerke.

Ad pkt. 3.

Det foreslås dannet et produksjonsselskap, som skal få eneretten til utvinning av alle flusspattforekomster i landet. - En forstår ordlyden derhen at det med utvinning forstås ikke bare eneretten til anrikning av mineralet men også selve gruveproduksjonen.

Bergmesteren er av den oppfatning at monopolisering ofte er et samfunnsønde. Derneft mener en at en sådan bestemmelse overflødiggjør forslagets pkt. 1.

Det foreslåede selskap vil i tilfelle bli det dominerende på området, og det vil bli vist liten interesse for å gjøre nye funn, idet skjerpere og andre ikke vil finne seg tjent med å være henvist til et monopolselskap.

En kan derfor ikke være enig i, at der blir gitt et bergverks-selskap noen enerett. Dog tror en at et selskap som det foreslåede nokk ellers kan få en gavnlig virksomhet.

Ad pkt. 4-6.

Til disse punkter finner bergmesteren seg ikke foranlediget til å gjøre nogen bemerkninger.

Såfremt pkt. 1 blir vedtatt mener en at man bør la pkt. 3 utgå.

Bergmesteren holder på den frie konkurranse også når det gjel-

Næringsdepartementets bergverkskontor, Oslo.

der drift på mineraler og er tilbøyelig til å være enig i at flusspatt bør kunne skjerpes, anmeldes og mates som en almindelig erts. Dog kan det nokk ha sin betydning å oppstille den betingelse at tilbud om salg av forekomster eller produkter i første rekke bør rettes til et opprettendes selskap som det foreslåede.

Ved samme leilighet bør det overveies å medta i tillegget til bergverksloven mineraler som apatitt, feltspatt og glimmer samt grafitt og grafittskifer. Det vil være en god og praktisk ordning.--

Avskrift.

BERGMESTEREN I FINNMARK BERGDISTRIKT

13. april 1944.

Næringsdepartementet.

Ervervelse og drift av flusspattforekomster.

Idet en viser til de av det ærede Departement under 30. mars d.å. og 4. april d.å. oversendte avskrifter av skrivelser fra bergmesteren i Østlandske bergdistrikt og Kongsberg sølvverk kan opplyses:

Etter dannelsen av et selskap etter punkt 2 i det foreliggende forslag ikke lar seg gjennomføre, og etter at en herfra i skrivelse av 29. mars d.å. har foreslått ekspropriasjon av våre flusspattforekomster for å få en samlet drift under et selskap, skulle spørsmålet om å gjøre flusspatt mutbar under disse forhold falle bort.

En ser av Kongsberg sølvverks tidligere oversendte skrivelse av 24. september f.å. at dette verk også foreslår en samlet drift av våre flusspattforekomster og mener den best vil komme istand - så vidt en kan forstå - gjennom ekspropriasjon v/ Staten, som igjen overlater driften til et eget selskap. Verket ønsker også selv å overta driften av dette selskap, dersom enrett til drift av flusspatt skal gis innen Kongsbergdistriktet. En mener at enrett til et selskap bør gis ikke alene innen Kongsbergdistriktet, men også på andre steder i vårt land, hvor det fins flusspattforekomster, og en tror også at det riktigste vil være at et selskap uavhengig av Kongsberg sølvverk overtar driften av våre flusspattforekomster, idet interessene for Kongsberg sølvverk og et eventuelt flusspattselskap ikke alltid vil falle sammen.

A gå til et sentralanlegg i Kongsbergdistriktet for dette distrikts forekomster, hvor forekomstene ligger således til at en felles drift av disse kan istandbringes, skulle etter de foreliggende opplysninger synes fullt forsvarlig og den beste løsning, da en må regne med tilstrekkelig flusspattmengder for et sådant anlegg etter de undersøkelser som er utført. Alene i øvre Lassedalsgruven (Nordag og Lettmetall) er det hittil etter dipl.ing. Emil Knudsens

oppgave gjennom undersøkelsesarbeider konstatert 300.000 tonn flusspatt regnet som 100 % CaF_2 . Settes verdien av 1 tonn flusspatt til 35 kr. (førkrigspris), vil denne mineralmengde svare til en bruttoverdier av vel 10 mill. kroner. Foruten reservene i øvre Lassedalsgruven har en reservene i nedre Lassedalsgruven, i Landsverk- og Flataforckomstene, som oppgis som store felter. Innenfor Kongsberg sølvverks eiendomsområde opplyser sølvverket for disse forekomsters vedkommende at sannsynligheten taler for at Nordags og Lettmetalls reserver i øvre Lassedalsgruven kun utgjør en liten brøkdel av sølvverkets forekomster. Den store mektighet som tildels fins på den lange breksjegang, Lassedalsgangen, vil også gi en billig brytning, som vil komme den samlede drift til gode.

Også flusspattgangene på Kongsberg sølvverks eiendom bør inngå under den øvrige drift, så lenge disse ikke berøres av sølvverksdriften. Hvor uheldig eiendomsforholdene er for en ordnet drift i Kongsbergdistriktet viser det eksempel som Kongsberg sølvverk oppgir for Lassedalsgangen. Her eier Nordag og Lettmetall oppe i dagen 700 m. og på et dyp av 60 m. kun 400 m. De øvrige 300 m. under 60 m. dyp eies av Kongsberg sølvverk, idet gangen i dette dyp går over på sølvverkets eiendom. Eksemplet viser også nødvendigheten av å få en samlet drift i stand.

At vår flusspattutvinning vil få stor betydning for våre industrier i fremtiden må en være forberedt på. Norges geologiske undersøkelse mener også av denne grunn at våre myndigheter bør ha sin oppmerksomhet henvendt på vår flusspattdrift. Det har i den senere tid vært sterkt etterspørsel etter flusspatt fra utlandet. Som et eksempel kan nevnes søkte et utenlandsk firma i 1938 å få en levering av 10.000 tonn flusspatt pr. måned fra Norge. Samtidig som utlandet søker på alle mulige måter å sikre seg flusspatt, bør også vi her hjemme gjøre alt for å sikre dette mineral, som kommer til å spille så stor rolle i fremtiden.

Før en går til dannelsen av et flusspattsselskap, bør det bringes istand en oversikt over hva vi har av selvstendige flusspattforekomster her i landet med kjente og sannsynlig påregnelige flusspattmengder, spesielt med henblikk på Kongsberg- og Telemarkdistriktet, og en mener også at dannelsen av et eventuelt flusspattsselskap bør utstå til etter krigen for å få mer klarhet i alle forhold.

BERGMESTEREN I FINNMARK BERGDISTRIKT

Næringsdepartementet,

O s l o.

Ervervelse og drift av flusspattforekomster.

Med henvisning til det ærede Departements brev av 9. februar d.å. og 22. mars d.å. bilagt med uttalelser i foreliggende sak tillater en seg etter å ha gjennomgått det oversendte materiale å fremkomme med følgende tilleggsbemerkninger:

Da flusspatt i senere år har fått stor betydning for landets selvforsyning og er blitt et helt uunnværlig råstoff spesielt ved aluminiumsfremtilling, bør der gjøres alt mulig for å sikre dette mineral en sund og økonomisk drift. En tror også at dette best vil lykkes etter de foreliggende forhold, når et enkelt selskap får hånd over driften.

Av det oversendte materiale fremgår at de viktigste flusspattforekomster i landet fins innenfor Kongsbergdistriktet og Mo herred i Telemark, og at den alt overveiende drift på dette mineral har foregått her, men driften i Kongsbergfeltet sees opstykkt på en flerhet av mindre selskaper, der driver hver for seg. Disse selskaper har leiekontrakt med grunncieren til utvinning av flusspatt for kortere eller lengre tid, men de er alle sterkt bunnset av grunncieren i sine fremtidige disposisjoner.

Kunne derimot driften i Kongsbergdistriktet samles på en hånd uavhengig av grunncieren vil en få friere disposisjon over forekomstene og deres utnyttelse, samtidig som disse på grunn av sin beliggenhet vil kunne utbygges med de nødvendige fellesanlegg for driften.

Spørsmålet blir nu hvorledes en best skal få i stand drift, etter dannelsen av et selskap etter de linjer som er opptrukket i det foreliggende forslag formenes grunnlovstridig etter grunnlovens § 105 av Justisdepartementet, m.m.o. post 2 i det fremlagte forslag til forordning faller bort. En mener allikevel at det bør kunne finnes utveier til å få en samlet drift i stand av våre flusspattgruver, da en sådan drift avgjort vil få en sunn utvikling av vår flusspattutvinning. Staten bør overveie forslag hertil, muligens vil en ekspropriasjon føre frem og tør være lovlig, idet der gis private rett til, når Staten finner det formålstjenlig for en sund drift, å ekspropriere forekomster av lett-mineral med tilhørende grunn til drift av disse, når disse er av

en sådan beskaffenhet, at de må avbygges ved undergrunnsdrift.
Staten fastsetter de nærmere forskrifter for driften.

Finnmark bergmestereembete, Tromsø,
29. mars 1944.

J. P. TORGERSEN
(sign).

4

Averskrift.

BERGVESTEREN I FINNMARK BERGSDISTRIKTET

Bæringsdepartementet,

O s l o.

Erhvervelse og drift av flusspatforekomster.

Det ærrede Departements skrivelse av 17. d.m., med bilag er mottatt. Det kan være flere veier å velge mellom for å sikre seg og nyttiggjøre seg flusspat for den norske aluminiumsindustri, men jeg tror det riktigste vil være at flusspat av hensyn til den store betydning dette mineral vil få for aluminiumsframstillingen, gjøres til gjenstand for muting og nyttiggjøres i overensstemmelse med de retningslinjer som er angitt i forslaget til forordning.

Hittil er dette mineral kjent her hjemme i små mengder og innenfor begrensede områder, hvorfor mineralet alene av denne grunn bør rasjoneres.

Antageligvis vil kjennskapet til våre flusspatforekomster økes ikke så lite ved at retten til å skjærpe og mute blir gjort fri for enhver. De flusspat er et pneumatolytisk mineral, både høy- og lavtemperert og erfaringsmessig knyttet til granitt, må en ha rett til å vente at mineralet ikke alene finnes innenfor det område, hvor det nu brytes, nemlig i Vest-Talemark og i Kongsbergdistriktet, hvor det opptrer på egentlige ganger, men at det også vil finnes i drivverdige mengder på andre steder, og da også på kontaktforekomster.

Ved å gjøre flusspat mutbar, fratar en visstnok grunnloven hans rett til dette mineral etter gjeldende bergverkslov, men noen nevneverdig økonomisk fordel har han aldri hatt av denne rett, og den drift som tidligere har funnet sted på flusspat, har også vært av nogen beskjeden målestokk.

Finnmark bergvessterembude, Tromsø.

29. september 1943.

J.O. TORGERSEN
